

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2020

Anna Boháčová

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

**Podivuhodné osudy obyčejných lidí – Komparace románů Jaroslava Putíka Muž
s břitvou a Jiřího Marka Můj strýc Odysseus**

Diplomová práce

Autor: Anna Boháčová

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy (2. stupeň)

Studijní obor: Český jazyka a literatura a výchova k občanství

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Oponent práce: Mgr. Tereza Šmídová

Zadání diplomové práce

Autor: Anna Boháčová

Studium: P15P0590

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - občanská nauka, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk

Název diplomové práce: **Podivuhodné osudy obyčejných lidí - Komparace románů Jaroslava Putíka Muž s břitvou a Jiřího Marka Můj strýc Odysseus**

Název diplomové práce AJ: Remarkable Life Stories of Ordinary People - Comparison of Novels Muž s břitvou by J. Putík and Můj strýc Odysseus by J. Marek

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá blízkostí některých děl tzv. oficiální a ineditní literatury. Měla by ukázat spojitosti obou komunikačních okruhů.

DOKOUPIL, Blahoslav a Miroslav ZELINSKÝ. Slovník české prózy 1945-1994. Ostrava: Sfinga, 1994, 490 s. ISBN 80-85491-84-2. CHALOUPKA, Otakar. Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období. Brno: Centa, 2005, 1116 s. ISBN 80-86785-03-3. BURIÁNEK, František. Jiří Marek. Praha: Československý spisovatel, 1984, 153 s. Portréty spisovatelů. JANOŠEK, Pavel. Přehledné dějiny české literatury 1945-1989. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4. Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/>

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Oponent: Mgr. Tereza Šmídová

Datum zadání závěrečné práce: 14.12.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literatury.

V Hradci Králové dne 25.3.2020

.....podpis.....

Anotace

Diplomová práce s názvem „Podivuhodné osudy obyčejných lidí – Komparace románů Jaroslava Putíka *Muž s břitvou* a Jiřího Marka *Můj strýc Odysseus*“ se zabývá dobou normalizace. Nejdříve se věnuje definici normalizace, jejímu počátku, průběhu a důsledkům. Stěžejní kapitolou je literatura za doby normalizace. V této kapitole jsou vymezeny tři okruhy literární komunikace – oficiální, ineditní a exilová. V další části je nastíněn život Jiřího Marka, který vydával své knihy oficiálně. Jeho dílo *Můj strýc Odysseus* je podrobně rozebráno. Diplomová práce si u tohoto díla všímá především žánru, tématu, děje, doby, hlavních postav a typu vypravěče. Druhým autorem je Jaroslav Putík, který mohl vydávat pouze ineditně. Jeho dílo *Muž s břitvou* je rozebráno stejným způsobem jako předchozí. Následuje nejdůležitější část této diplomové práce, kterou je komparace obou děl. V komparaci jsou porovnány společné a rozdílné znaky, dále jsou obě díla srovnána s literaturou, ve které vznikla.

Klíčová slova:

Normalizace, oficiální literatura, ineditní literatura, samizdatová literatura, exilová literatura, Jiří Marek, *Můj strýc Odysseus*, Jaroslav Putík, *Muž s břitvou*, obyčejný život.

BOHÁČOVÁ, Anna. *Podivuhodné osudy obyčejných lidí – Komparace románů Jaroslava Putíka *Muž s břitvou* a Jiřího Marka *Můj strýc Odysseus**. Hradec Králové, 2020. 62 s., Diplomová práce – Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Annotation

The thesis with entitled "Remarkable life stories of ordinary people - comparison of novels *Muž s břitvou* by Jaroslav Putík and *Můj strýc Odysseus* by Jiří Marek", deals with the period of normalization. First it deals with the definition of normalization, its beginning, course and subsequent consequences. The main chapter is literature during the period of normalization. This chapter describes official and unofficial literature. The next part suggests the life of Jiří Marek, who wrote his books in official literature. His novel "*Můj strýc Odysseus*" is discussed in detail. This thesis focuses mainly on genre, topic, storyline, time, main characters and narrator type. The second author is Jaroslav Putík, who wrote his works in unofficial literature. His novel "*Muž s břitvou*" is analyzed in the same way as the previous one. Following is the most important part of this thesis, which is a comparison of both novels.

Key words

Normalization, official literature, unofficial literature, samizdat literature, exile literature, Jiří Marek, *Můj strýc Odysseus*, Jaroslav Putík, *Muž s Břitvou*, ordinary Life.

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat prof. PhDr. Vladimíru Křivánkovi, CSc. za jeho trpělivost, vstřícnost a ochotu, kterou vynakládal během vedení diplomové práce. Chtěla bych poděkovat své rodině a příteli za podporu v mém studiu.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíle práce	2
3	Normalizace	3
3.1	Definice normalizace	3
3.2	Počátky normalizace	3
3.3	Průběh normalizace	4
3.4	Důsledky normalizace	6
4	Literatura za doby normalizace.....	7
4.1	Domácí oficiální literatura	8
4.2	Samizdatová a exilová literatura	10
5	Jiří Marek.....	13
5.1	Informace o autorovi	13
5.2	Dílo – Můj strýc Odysseus.....	15
5.2.1	Základní informace o knize	15
5.2.2	Žánr	16
5.2.3	Děj a situace.....	16
5.2.4	Téma	17
5.2.5	Rozbor děje – zpěvů	17
5.2.6	Hlavní a vedlejší postavy	24
5.2.7	Vypravěč.....	27
5.2.8	Jazyk	27
6	Jaroslav Putík.....	30
6.1	Informace o autorovi	30
6.2	Dílo – Muž s břitvou	32
6.2.1	Základní informace o knize	32

6.2.2	Žánr	33
6.2.3	Děj a situace	33
6.2.4	Téma	33
6.2.5	Rozbor děje	34
6.2.6	Hlavní a vedlejší postavy	36
6.2.7	Vypravěč	38
6.2.8	Jazyk	39
7	Komparace	40
7.1	Shodné znaky	40
7.2	Odlišné znaky	42
7.3	Spojivosti s okruhy oficiální a samizdatové literatury	44
7.3.1	Srovnání oficiální literatury a díla Můj strýc Odysseus	44
7.3.2	Srovnání samizdatové literatury a díla Muž s břitvou	45
8	Závěr	46
9	Použitá literatura	48
10	Použité zdroje	49
11	Seznam obrázků	53

1 Úvod

V mé diplomové práci se budu věnovat komparaci románů Muž s břitvou od Jaroslava Putíka a Můj strýc Odysseus od Jiřího Marka. Do diplomové práce se promítne období normalizace, v níž byla literatura rozčleněna na tři části a to na literaturu oficiální, ineditní a exilovou. Z tohoto důvodu se zaměřím na rozdíly obou děl prostřednictvím analýzy takzvané oficiální a ineditní literatury. Obě díla vznikala ve stejné době, bohužel každé v jiném komunikačním okruhu literatury té doby.

2 Cíle práce

Diplomová práce bude rozdělena na tyto části:

V první části diplomové práce se budu především zabývat dobou normalizace. Nejprve zmíním definici normalizace. Toto období je významným mezníkem našich dějin, proto nastíním jak počátek, tak i její průběh a důsledky.

Ve druhé části se zmíním o literatuře za doby normalizace. V úvodu nastíním základní pojetí literatury s jejími znaky. Na závěr této kapitoly představím tři větve literatury, a to oficiální, ineditní a samizdatovou.

Ve třetí části přiblížím významného spisovatele Jiřího Marka. Nejprve představím jeho život a dílo. Důležitým tématem této kapitoly bude rozbor knihy *Můj strýc Odysseus*. Pokusím se podat základní informace o této knize. Bude mě především zajímat zařazení k literárnímu žánru, děj a situace, téma, samotný příběh s konflikty člověka s okolím, hlavní postavy a jejich chování. Podstatnou roli sehraje i vypravěč a jazyková složka.

Ve čtvrté části se seznámíme s Jaroslavem Putíkem. Opět v úvodu zmíním jeho život a dílo. I v této kapitole bude nejdůležitějším tématem rozbor knihy *Muž s břitvou*, ve které se budu snažit o stejné body jako u předchozí knihy – žánr, děj a situace, příběh, hlavní postavy, vypravěč a jazyková stránka.

Nejpodstatnější pro nás bude pátá část. V ní se zaměřím na komparaci obou románů a budu hledat spojitosti komunikačních okruhů.

Na závěr mé diplomové práce shrnu zjištěné poznatky obou románů.

3 Normalizace

3.1 Definice normalizace

Publikace Česká literatura od počátků k dnešku pojem normalizace definuje takto: „Slovo „normalizace“ se koncem srpna 1968 začalo používat jako označení pro návrat k normálnímu fungování společnosti poté, co okupační tanky opustily náměstí a stáhly se do kasáren. Prosovětská skupina ve vedení strany však záhy normalizaci pochopila jinak: pro ně znamenala návrat před demokratizační reformy, k autoritativnímu režimu. V tom smyslu se pak pojem ujal a normalizací se dnes označuje jak „zavádění pořádku“ na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, tak celé dvacetiletí vlády neostalinismu až do roku 1989.“¹

V jiné publikaci redigované Pavlem Janouškem je pojem normalizace označován takto: „znovuupevnění totalitní moci po sovětské okupaci, masové emigraci a nástupu Gustava Husáka do čela Komunistické strany Československa. V moskevském protokolu, podepsaném 26. srpna 1968 se jím pojmenovával požadavek zklidnění veřejných poměrů narušených sovětskou vojenskou intervencí.“²

3.2 Počátky normalizace

Období normalizace odstartoval vpád vojsk Varšavské smlouvy včele se Sovětským svazem na území tehdejšího Československa, který je datován od 20. srpna do 11. září. Invaze se kromě Sovětského svazu účastnila také Polská lidová republika, Maďarská lidová republika, Bulharská lidová republika a připravena byla také vojska Německé demokratické republiky. Během této invaze byla obsazena důležitá města, ve kterých se nacházelo odhadem 6300 tanků a až 500 tisíc vojáků.³

Tehdejší českoslovenští politici byli zajati a odvezeni k jednání do Moskvy, které probíhalo od 23. do 26. srpna. Výsledkem jednání s nejvyšším představitelem SSSR Leonidem Iljičem Brežněvem, byl takzvaný Moskevský protokol, který byl podepsán 27. srpna 1968. V tomto

¹ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s.845

² JANOUŠEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 15

³ VLČEK, Tomáš. *Totalita.cz* [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://wwwtotalita.cz/1968/1968.php>

protokolu byly sepsány podmínky, které popřely Pražské jaro, a také zde bylo sepsáno, že invaze vojsk Varšavské smlouvy byla pouze pomoc od SSSR, která byla podpisem této smlouvy přijata.⁴

Dále byla 16. října 1968 podepsána smlouva o dočasném pobytu sovětských vojsk na území Československa. Touto smlouvou byl legalizován pobyt sovětských vojsk za účelem zajištění bezpečnosti.⁵

Obr. 1 – Vojska Varšavské smlouvy na Václavském náměstí v Praze⁶

3.3 Průběh normalizace

Významnou událostí během počátku normalizace bylo upálení dvou studentů, Jana Palach a Jana Zajíce. Tito dva studenti se upálili v lednu a únoru v Praze na protest potlačování svobody, pasivnímu přístupu veřejnosti a začínající normalizaci.

Dosazením Gustava Husáka, na místo Alexandra Dubčeka do funkce prvního tajemníka komunistické strany v dubnu 1969, se v Československu začal upevňovat socialistický režim. Ústřední výbor komunistické strany československé stupňoval požadavky na tisk, rozhlas a televizi. Současně se uzavřela hranice a lidé od této doby mohli jen pod dozorem vyjet za hranice.

⁴ VLČEK, Tomáš. *Totalita.cz* [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://wwwtotalita.cz/1968/1968.php>

⁵ Tamtéž

⁶ FENDRYCH, Martin. 21. srpen 1968: Z infekce nesvobody jsme se ani za 50 let nevyléčili. *Aktuálně.cz* [online]. 21.8.2018 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/21-srpen-1968-z-infekce-nesvobody-jsme-se-nevylecil/r~c1f26936a13411e89271ac1f6b220ee8/>

Při příležitosti prvního výročí okupace Československa znovu propukly masové demonstrace. Byli nasazeni příslušníci bezpečnostních složek, armády i Lidových milicí k zastrašení demonstrujících lidí. Této příležitosti využil Husák k upevnění svých pozic, demonstrace byly násilně potlačeny, a tím dal jasně najevo sílu komunistické strany. Někteří občané se s touto situací nechtěli smířit, a proto vznikl manifest Deset bodů. Těchto deset bodů podepsali například Václav Havel a Ludvík Svoboda. Manifest se týkal studentské stávky, ve které požadovali zrušení cenzury a obnovení svobody.⁷

Na konci roku 1970 došlo ke schválení Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. Zde komunisté odsoudili pražské jaro a reformu systému. Text Poučení umožnil zahájit očistu komunistické strany. V centru dění státních orgánů bylo zjištění angažovaných osobností, jež se podílely na podpisu výzvy 2 000 slov. Od těchto lidí se očekávalo zřeknutí svých tvrzení a omylů. V případě, že tomu tak nebylo, ztratili možnost publikovat a působit na veřejnosti. Většina z nich se nechtěla zřeknout svých myšlenek, proto došlo na počátku sedmdesátých let k vyřazení z veřejnosti několika stovek až tisíců zpěváků, televizních a rozhlasových moderátorů a dalších. Všechny události a protesty dovedly k zastrašení lidí a populace. Překvapením bylo i zastrašení mladé generace patřící k největším odpůrcům režimu v minulosti. Za tímto účelem byl v listopadu roku 1970 zřízen Socialistický svaz mládeže, do kterého se měli přihlásit hlavně ti, kteří chtěli studovat na středních a vysokých školách.⁸

V sedmdesátých letech probíhal reálný socialismus, jenž byl vyhlášen na XIV. sjezdu KSČ v květnu roku 1971. V knize redigované Pavlem Janouškem se reálný socialismus definuje jako: „*politický systém, který se pragmaticky snažil – v rámci svých omezených ekonomických možností a schopností – uspokojovat materiální požadavky obyvatel.*“⁹ Z důvodu toho, že někteří zastávali opačný názor, ujalo se označení disidenti. Patrně nejdůležitějším počinem těchto lidí byla Charta 77. Dávali v ní najevo porušování občanských a politických práv a svobod. Charta vyvolala zvýšené perzekuce doprovázené velkým nátlakem a mnohdy i šikanou.¹⁰

Normalizace trvala až do podzimu roku 1989, kdy 17. listopadu proběhla takzvaná Sametová revoluce. Ta měla za následek pád komunistického režimu a obnovení demokracie v tehdejším Československu.

⁷ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 18 – 19

⁸ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 224 – 225

⁹ Tamtéž, s. 222

¹⁰ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 34 - 41

Obr. 2 – Fotografie Václavského náměstí ze 17. listopadu 1989¹¹

3.4 Důsledky normalizace

Pro většinu lidí bylo toto období velice těžké a nespravedlivé. Kdo tuto dobu nepoznal, nedokáže si asi představit, jak mnohé lidi ovlivnila. Někteří byli pronásledováni a ponižováni tajnou policií. V dnešní době by bylo nepřipustné, aby někdo takto pronásledoval a nahlížel do soukromí lidí. Lidé se nemohli vyjadřovat k veřejnému dění, pokud to nebylo v duchu režimu. Bohužel to byla doba, kdy veškerý svobodný názor nebyl akceptován, ba za něj lidé byli trestáni a ponižováni. Normalizace neumožnila mnoha lidem ani dokončit vysokoškolské studium. Z nadaných a chytrých studentů se stávali uklízeči či hlídači. Během této doby lidé emigrovali do zahraničí a snažili se tam najít lepší život.

¹¹ LANG, Václav. 17. listopad - Den boje za svobodu a demokracii. *Novinky.cz* [online]. 4.11.2011 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tema/clanek/17-listopad-den-boje-za-svobodu-a-demokracii-40096337>

4 Literatura za doby normalizace

Roku 1968 byla obnovena cenzura a vznikl Úřad pro tisk a informaci. Měl za úkol zjistit podrobnosti ohledně psaní nepřipustných textů a viníky potrestat vysokými peněžními pokutami. Situace byla horší i z hlediska periodik. Po peněžních pokutách mohl přijít zákaz vydávat periodika. Došlo i k zvýšené pozornosti na vydavatele, šéfredaktory a redaktory. Ve spojení s touto cenzurou došlo k zastavení některých časopisů. Značnou část těchto časopisů nahradily již zmiňované dva týdeníky *Tvorba* a *Tribuna*.¹²

Počet týdeníků a měsíčníků také značně poklesl. Dne 19. května 1969 se konalo uveřejnění manifestu *Slovo do vlastních řad*. Tento manifest se přikláněl k režimu Gustava Husáka. Ovšem znehodnocoval činnost Svazu československých novinářů. Pro mnohé lidi skončilo jejich novinářské působení.¹³

Příslušníci komunistické strany byli na pozoru vůči spisovatelům, kteří byli proti režimu. Následkem toho odmítli schválit Svaz českých spisovatelů. Tento svaz měl být nahrazen lidmi souhlasící s politikou KSČ. Měl se ho ujmout výbor v čele s básníkem Josefem Kainarem. Z důvodu jeho náhlé smrti ho v jeho myšlence následoval prozaik Jan Kozák. Shromáždění se odsunulo a proběhlo až v létě roku 1972 pod heslem „*Literatura do služeb socialismu*“. Na této události se potkala více než stovka spisovatelů věrných dogmatickému socialismu. Začínaly pokusy o regulaci a cenzuru literární tvorby. Do distribuce se již nedostaly zadané tituly – např. Hrabalova *Poupata*, kniha filozofa Patočky či povídky Štěstí Jiřího Stránského. Normalizace se dotkla znovu i nakladatelství. Sice na jednu stranu získala větší pravomoce, ale byla zrušena některá z nich (nakladatelství *Symposium* a *Mostecký dialog*).¹⁴

Typickým prvkem v literárním životě bylo spíše zaměření na personální záležitosti. Jelikož vládla komunistická strana, bylo samozřejmé vyvarovat se nevhodným tématům. Byly nepřipustné jakékoliv kritické protirežimní literární projevy. I když bylo dané dílo skvělé svým obsahem a kvalitou, záviselo především na tom, zda je v souladu s režimem. Pokud se některý z autorů dostal do vlny zakázaných spisovatelů, byla jediná možnost, jak tuto situaci změnit. Lidé museli veřejně předstoupit a vzdát se svých myšlenek a tvrzení, které zastávali. Tuto nepříjemnou situaci podstoupili například básník Miroslav Holub, prozaici Bohumil Hrabal či Jiří Šotola. Po tomto

¹² JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 18 - 19

¹³ Národní muzeum. *Media v době normalizace od dubna 1969 do listopadu 1989* [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: [http://dvacatestoleti.eu/data/files/MH_ML_11_duben1969_list1989\(1\).pdf](http://dvacatestoleti.eu/data/files/MH_ML_11_duben1969_list1989(1).pdf)

¹⁴ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4.. s. 227

veřejném projevu jim zpravidla bylo uznáno jejich dílo, ačkoli v mnohém nebylo v souladu s ideologií režimu.¹⁵

Jistý zlom zaznamenáváme na počátku osmdesátých let. V této době se začala prosazovat skupina mladé generace. Postupně obsazovala vedoucí místa v různých nakladatelstvích a především v organizaci spisovatelů. Tato skupina byla pojmenována jako pětatřicátníci, později se jim říkalo pětatyřicátníci. Jednalo se o skupinu, kterou utvářeli ti, „kteří se nestačili v průběhu roku 1968 politicky „zdiskreditovat“ a na počátku normalizace spontánně využili publikační vakuum, jež zůstalo po autorech odsouzených politickou mocí k umlčení a zapomnění. Publikační prostor se příslušníkům této generace, v obecném povědomí představované zejména Jaroslavem Čejkou, Josefem Peterkou, Karlem Sýsem, Michalem Černíkem, Josefem Šimonem a o něco mladším Jaromírem Pelcem, otevřel zvláště v literárním týdeníku *Kmen*.“¹⁶

Mnoho literárních umělců a spisovatelů však nemohla vydávat svá díla. Jejich díla nebyla v souladu s požadavky té doby, i když byla obsahově na vysoké úrovni. Z tohoto důvodu nemohla vzniknout a vydávat se velmi podařená díla. Literární díla mohla vzniknout pouze v rámci uvedených pravidel, které spisovatelé museli dodržovat. Z tohoto důvodu se literatura za doby normalizace rozdělila na oficiální, ineditní a exilovou.

4.1 Domácí oficiální literatura

Samizdatový esejista Milan Šimečka v polovině sedmdesátých let poznamenal: „...to, co čtu v knihách a časopisech (tj. veřejně vydávaných), jsou jakoby zprávy z jiného světa, který pravděpodobně existuje, ale já o něm už nic nevím. Žiju v jiném světě.“ Václav Havel napsal o deset let později: „...kolik nových samizdatových titulů a edic tu je, kolik neznámých a nepravděpodobných lidí všechno možné opisuje, jaké pozornosti se to všechno ve veřejnosti těší! [...] máte pocit, že mladí lidé, které tam vidíte, žijí v jakémsi svém vlastním a docela jiném světě, než jaký na vás dýchá třeba z novin, televize či pražského rozhlasu, že se ty dva světy prostě osudově míjejí...“¹⁷ Někteří tito spisovatelé sice zastávali odlišné názory, snažili se o nich diskutovat a probírat je pouze ve svém soukromém životě. Na druhou stranu ne všichni byli takoví,

¹⁵ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 227

¹⁶ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4.. s. 227 - 228

¹⁷ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 729

což se projevovalo na veřejném mínění. Zde hovořili o lidech emigrující do ciziny či o samizdatových autorech.¹⁸

Oproti oběma nezávislým komunikačním okruhům byla domácí, oficiálně vydávaná literatura vládnoucím režimem mnohostranně podporována. Tato skupina autorů nepocítovala finanční problémy. Jejich odměna za odvedenou práci byla vysoká, tudíž netrpěli existenčními problémy. Nebyli nikým pronásledováni a nikdo jim, dá se říci, neškodil. To byl jeden z mnoha důvodů, v čem měla tato literatura výhodnější pozici na rozdíl od samizdatových spisovatelů. Jejich díla nemohla být zabavena či zničena a navíc vycházela ve vysokých nákladech. Oficiální autoři, jak to možná na první pohled vypadá, se nevyznačovali pouze samými plusy a výhodami. Tito autoři postrádali něco, co bylo pro ně velice důležité a významné. V knize *Česká literatura od počátku k dnešku* Lehár a spol. zmiňují, že „Oficiální“ autoři však postrádali jednu věc, která je pro umění podstatná: publikační svobodu. Dvojí síto, cenzura a autocenzura, zasahovalo do námětů a dílčích motivů děl, „čistilo“ i autorskou poetiku, potlačovalo zvláštnosti jazyka a stylu.“¹⁹ Autoři sice mohli vydávat svá díla, ale byli natolik ovlivněni režimem, že jim bylo zasahováno do jejich nápadů.

V tvorbě se opět projevuje vliv budovatelského románu v jiné formě. Snažil se méně o zkruslování momentů a snažil se o propracovanější rozbor hlavních postav. Mnoho děl se odehrává v místě jejich zaměstnání, kam je směřován i tato tematika profese. Na základě toho se začal používat název prózy s profesní tematikou. Vladimír Páral patřil u čtenářů k velmi významným a oblíbeným autorům. *Mladý muž a bílá velryba* je patrně nejproslulejší jeho dílo z doby normalizace. Od druhé poloviny 70. let se pro tuto skupinu ujal název severočeská literární škola. Do této školy řadíme Vladimíra Párala a mimo jiné i Václava Duška, Arnošta Hermana či Josefa Voláka. Byli ovlivněni již zmiňovanou severočeskou přírodou, opět hlavní téma směřovalo k profesi. Podstatným znakem byly i důkladné a hodně detailní popisy míst. Jejich hlavním rysem bylo i vytvoření aktivního hrdiny.²⁰

Díla těchto autorů se vyznačovala jistými změnami oproti padesátým letům. Jednotlivá díla směřovala k odpoutávání se od vševědoucího vypravěče, který detailně ví a dokáže popsat dané situace tak, jak proběhly. Zabývala se nejenom soukromým životem, ale různými každodenními problémy v rodině. U některých autorů se objevovalo téma maloměšťáctví či hlubší psychologický rozbor. V díle se nesměřovalo ke kritice či výsměchu k něčemu či někomu. Spíše ve středu zájmu

¹⁸ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 730

¹⁹ Tamtéž, s. 730

²⁰ GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků dosoučasnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994. s. 442 – 443

byl humor a smích. Do této oblasti můžeme zařadit Miroslava Skálu a jeho humoristický román „Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů“. Tento příběh je z prostředí psychiatrické léčebny. Jindy se hlavní hrdina vrací na vesnici, kde podle jeho názoru byla čistá a neposkvrněná příroda. Tato tematika je zřejmá v díle od Jana Otčenáška „Když v ráji přšlo“. ²¹

Podstatnou součástí oficiální literatury byly i historické náměty. Autoři pomocí různých symbolů a podobenství chtěli nepřímě vyjádřit svůj názor k té době. Do této oblasti řadíme především Vladimíra Neffa. Vladimír Neff byl jedním z nejvýznamnějších autorů ve druhé polovině šedesátých let s touto tematikou. Tento okruh autorů doplnila i zastupitelka ženských autorek a to Jarmila Loukotková zabývající se antickým Římem. ²²

Dalším představitelem oficiální literatury je Jiří Marek, který bude v mé diplomové práci hrát důležitou roli. Tohoto spisovatele řadíme do této linie oficiálně vydávaných autorů. V této oblasti literatury se proslavil především dílem Můj strýc Odysseus. Jedná se o příběh majitele pohřebního ústavu v době mnichovské dohody. ²³Jak jsem uvedla v úvodu, budu ho porovnávat s dílem Muž s břitvou od Jaroslava Putíka působící naopak v samizdatové linii literatury.

4.2 Samizdatová a exilová literatura

Literatura samizdatová na tom byla podstatně hůře než oficiální literatura. V sedmdesátých letech neměla možnost oficiálně publikovat. Pro mnohé autory to znamenalo frustraci, jelikož jim odepírali pracovat na něčem, co by chtěli. V příručce Dějiny české literatury autoři vymezují omezení samizdatu technickými možnostmi: „*pomocí psacích strojů, kopírovacích a proklepových papírů se dalo najednou přepsat maximálně šestnáct čitelných výtisků. Obvinění z šíření nepovolených tiskovin se pak předcházelo autorovým podpisem pod upozorněním typu pro svou vlastní potřebu opsal.*“ ²⁴ Tato skupina postrádala publikační možnosti.

Texty přátel řadíme mezi první samizdatovou edici. Tato skupina byla složená z moravských autorů Jiřího Kuběny, J. E. Friče a J. Šafaříka a další. Pro tuto vrstvu byl příznačný duchovní pohled na život – byla to spirituálně laděná vrstva autorů. Rok 1972 se pro tuto větev literatury zapsal vznikem Edice Petlice, jejímž zakladatelem byl Ludvík Vaculík. Některé texty autorů byly vráceny z oficiálních sfér, jiné nebyly dokončeny a tím pádem nebyla žádná šance na její

²¹ LEHÁR, Jan a kol. Česká literatura od počátků k dnešku. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 732

²² GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, 549 s. ISBN 80-85939-04-0. s. 447

²³ Tamtéž, s. 452

²⁴ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 67

zveřejnění. Tyto dva faktory můžeme pokládat za charakter Edice Petlice. Na druhou stranu v ní byly později uveřejněny různé typy prací – ať už reportáže, eseje zabývající se literární vědou či historickou tematikou. Publikujícími autoři byli především Ivan Klíma, Pavel Kohout, Eva Kantůrková, Jan Trefulka a Jaroslav Putík.²⁵

Nicméně existovaly však i další významné edice. Mezi ně mohu jmenovat Edici Expedice, kterou založil Václav Havel s okruhem dalších lidí. Oproti Edici Petlici se Václav Havel snažil o množství zakázané beletrie ostatních spisovatelů. Jan Vladislav založil další samizdatovou edici a to Kvart. Její řízení probíhalo až do autorova nuceného odchodu do exilu. V dalších letech se uplatnila Krameriova Expedice 78 v čele s Vladimírem Pistoriem. Významnou edicí byla i Popelnice od Jiřího Gruntoráda. Obě se snažili o šíření textů mezi vhodné uchazeče.²⁶ Tato samizdatová skupina se pokoušela připomínat vliv demokracie a vyzdvihování tradic. Zástupci této větve se zaměřovali na vnitřní pocit a duchovno. Oproti oficiální literatuře se samizdatová literatura snažila klást cíl k roli jedince ve společnosti, ve které se zabývala historickými událostmi. Struktura autorů působících na počátku šedesátých let se měnila. V dílech byl patrný vliv reality a fikce, tedy věci skutečné a smyšlené. Typickým dílem tohoto období je Dotazník aneb Modlitba za jedno město a přítele od Jiřího Gruši.²⁷

Exiloví spisovatelé na tom byli podstatně lépe oproti samizdatovým autorům. Byli svobodní a svá díla mohli bez problémů vydávat tiskem. Jediné, co jim chybělo, byl přístup k českým čtenářům. I v exilové literatuře zaznamenáváme významná nakladatelství. Jedním z nich bylo Sixty Eight Publishers založené Josefem Škvoreckým a jeho ženou. Zde publikovali např. Milan Kundera, Jiří Gruša či Karel Kryl. Velkým úspěchem pro toto nakladatelství bylo dílo Tankový prapor od již zmiňovaného Škvoreckého. Index patřil mezi další nejvýznamnější exilové nakladatelství. Toto nakladatelství je spjaté se jménem Adolfem Mullerem. Obě tato nakladatelství si byla velice blízká. Velký zlom přišel roku 1986 vznikem Československého dokumentačního střediska nezávislé literatury řízené Vilémem Prečanem s cílem shromažďovat nezávislé písemnictví.²⁸

Exiloví autoři byli odloučeni od svých čtenářských přívrženců, což pro ně znamenalo velké mínus. Měli mnoho příležitostí i prostředků ke svému vydávání, nicméně jim scházelo české

²⁵ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 68

²⁶ Tamtéž

²⁷ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 753

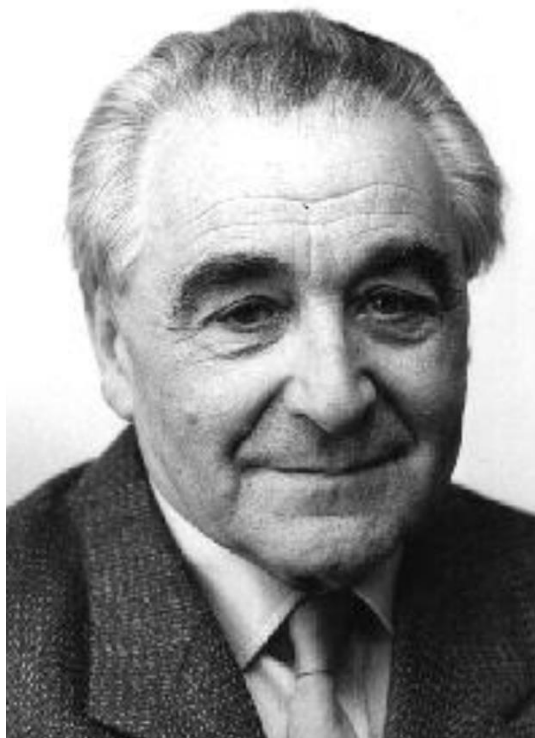
²⁸ JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 229 – 230

publikum.²⁹ Tito autoři se vraceli k tématům domova a vyzdvihování domova jako nejdůležitější hodnoty v životě lidí. Tím pádem si vážili českého jazyka a snažili se uchovat jeho podobu. Méně často se objevovaly existenciální nejistoty.³⁰

²⁹ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 755

³⁰ Tamtéž, s. 631

5 Jiří Marek

Obr. 3 – Fotografie Jiřího Marka ³¹

5.1 Informace o autorovi

Jiří Marek se narodil 30. května roku 1914 v Praze a zde i zemřel 10. prosince roku 1994. Dožil se vysokého věku 80. let. Byl to český prozaik, novinář a scénárista. Jeho původní jméno je Josef Jiří Puchwein.

Studoval na pražském Jiráskově gymnáziu, poté přestoupil na klasické gymnázium v Písku, kde roku 1933 maturoval. Hned po maturitě absolvoval abiturientský kurz na Obchodní akademii v Praze. Nicméně se u něj později projevila záliba v literatuře. To ho inspirovalo ke studiu českého jazyka a němčiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Během studií se stal členem studentské redakční rady Spolku posluchačů a skupiny mladých autorů Kov. Za zmínku stojí i působení v levicově orientovaném Spolku posluchačů filozofie. Po studii působil jako učitel. Profesi učitele vykonával na různých místech republiky. Učil na gymnáziích ve Strakoncích, Náchodě a na učitelských ústavech v Soběslavi a v Praze. Rok 1945 pro něho znamenal vstup do

³¹ *Československá bibliografická databáze* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-553-jiri-marek>

Komunistické strany Československa. O rok později působil jako osvětový inspektor. Zaslouhou Jana Drdy se stal redaktorem Lidových novin, mimo jiné byl redaktorem Rudého práva a šéfredaktorem Světa sovětů. Působil také jako ředitel Československého státního filmu. V době normalizace se stal členem Ústředního výboru Svazu československých spisovatelů.³² Za svůj život získal i hodnost kandidát věd, kterou obdržel v roce 1974 za práci Příspěvek k sociologii kultury.³³

Inspiraci pro svá díla našel ve svých cestách po celém světě. Jedna z prvních výprav směřovala do Podkarpatské Rusi, odtud si přivezl námět pro svůj román, který se jmenoval Lidé z Poljany. Výprava do Podkarpatské Rusi však nebyla jedinou cestou, kterou podnikl. Absolvoval mnoho cest do zahraničí, které ho i nadále inspirovaly, což se projevilo v jeho žurnalistické a literární tvorbě. Málokdo procestoval tolik míst jako on, podíval se například do Indonésie, USA a Číny.

Jiří Marek přispíval svými články do řady časopisů a novin, mezi které řadíme především: Gymnasio (Písek), Steinbrennerův kalendář (Vimperk), Studentský časopis, Jihočeský akademik (Písek) nebo také Český dělník.

Působil také v oblasti televize, filmu a rozhlasu. Podílel se na tvorbě několika scénářů. například Kolo štěstí, Šestý do party, Švec Janek v pohádkové zemi, Vítězná křídla, Zaostrit. Kriminální příběhy Hříšní lidé města pražského a Panoptikum Města pražského, na kterých se Jiří Marek také podílel, se řadily mezi pořady s největšími ohlasy. Sepsal vlastní komentář k dokumentárnímu filmu Spartakiáda.

V jeho poválečné tvorbě se promítla okupační tematika. Tu můžeme spatřit v díle Muži jdou ve tmě, ve které se odehrává tragický příběh parašutistů. Dílo Vesnice pod zemí je jeho pokus o budovatelský román. Ve své tvorbě se soustředil i na maloměšťáctví a tzv. americký způsob života. (Střelnice).³⁴

Od 60. let je pro jeho tvorbu typický sklon k psychologickým pohledům na život, čehož si můžeme povšimnout v dílech Malá dramata a Život mezi lidmi.

Na konci 60. let dochází k obratu a Jiří Marek se začal zabývat vědeckofantastickou prózou, například dílo Blažený věk. Později se již projevila jeho záliba v kriminálních a detektivních

³² Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

³³ Tamtéž

³⁴ Tamtéž

příbězích - Panoptikum starých kriminálních příběhů a Panoptikum hříšných lidí a Panoptikum Města pražského. Zásadním dílem pro něj byl však román *Můj strýc Odysseus*.³⁵

Jiří Marek byl všestranný umělec, který se věnoval nejen literatuře, ale také žurnalistice, filmu a cestování.³⁶

5.2 Dílo – *Můj strýc Odysseus*

Obr. 4 – Přebal knihy *Můj strýc Odysseus*³⁷

5.2.1 Základní informace o knize

Knih *Můj strýc Odysseus* začíná krátkým autorovým proslovem. Následují čtyři zpěvy, ve kterých se odehrávají nejenom běžné, ale také velmi kuriózní a vtipné scénky.

³⁵ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

³⁶ Tamtéž

³⁷ *Chiméra* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.antik-chimera.cz/cz/knihy-casopisy-mapy-noty/BELETRIE/katalog/muj-stryc-odysseus>

Slovník české literatury nás seznamuje o třech složkách kompozice: „*Každý zpěv tvoří tři složky: epizodicky strukturovaná fabule, promluvy hlavního hrdiny k vypravěči a vypravěčova řeč, která má povahu monologu nebo vančurovského dialogu se čtenářem. Při ztvárnění Frajvaldových osudů a osobnostních rysů se Marek inspiroval životní poutí a charakterem svého prastrýce Josefa Steinwalda. Zkoncipoval ho jako postavu, jež má kladné i záporné povahové znaky, je komický i tragická, dobově příznačná i nadčasová.*“³⁸

Kterýkoli zpěv je obohacený vypravěčovou řečí, v níž vyjadřuje své rady a myšlenky ke čtenářům a k synovci, což je zřejmé z následujících ukázek: „*Člověk si, chlapče, má vždycky vybrat to nejlepší. Když jsem já odjížděl z domova, měl jsem na vybranou: buď brečet, nebo se smát. Já jsem nebrečel, ani se nesmál, já jsem byl rád.*“³⁹ O tom, že by se nemělo bezmyšlenkovitě rozhodovat, svědčí další rada: „*Chlapče, osvoj si pro život jednu velice dobrou vlastnost. Před každým počinem se ptej, co to vlastně bude stát. Kdo skáče po hlavě do zbytečných vydání, má těžký hřích. Peníze, to je hodnota nepomíjivá, ať se v knihách dočteš cokoliv, mně můžeš věřit.*“⁴⁰

5.2.2 Žánr

Literárním žánrem této knihy je román. Slovník české literatury definuje román takto: „*Velký prozaický epický žánr, vyznačující se volnou a elastickou strukturou, zachycuje oblast jevů, událostí, společenských vztahů a psychologických situací.*“⁴¹

Román se vyznačuje velkým počtem postav, což je jeden z nejhlavnějších znaků tohoto žánru. Zachycuje i více dějových linií a životních osudů lidí. Oproti jiným žánrům je román delší.

5.2.3 Děj a situace

Děj probíhá na konci období Habsburské monarchie, během první světové války a krátce po ní. Záminkou první světové války byl atentát na Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii v Sarajevu.

Po vypuknutí války se život hlavních hrdinů do značné míry změnil. Toto složité období ovlivnilo nejen životy lidí, nýbrž také jejich chování.

³⁸ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

³⁹ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s.19

⁴⁰ Tamtéž, s. 20

⁴¹ VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984., s. 318

Tento příběh se odehrával v malém českém městě. Děj následně pokračoval ve Vídni, v Praze a na krátký čas také v Itálii.

Nejvíce navštěvovanými místy byly různé podniky, kavárny, restaurace, bary. Tyto podniky využíval Josef Frajvald k seznámení se s významnými lidmi i k flirtování mladými a krásnými ženami. Nejvýznamnějším byla herna Café Carso nebo kavárna Sacher. Dalším často zmiňovaným místem je nádraží, neboť hlavní postava často cestuje.

Děj se dále zaplétá ohledně pohřebního ústavu, který Josef získá z manželství s Loty a chce z něho udělat prosperující podnik.

5.2.4 Téma

Hlavním tématem knihy je život obyčejných lidí. Můj strýc Odysseus představuje prostého chlapce z rodiny koňského handlíře. Myšlenka na lepší život ho přivedla za studiem do Vídně. Kromě menší finanční pomoci od svého otce se musel spolehnout sám na sebe. Na začátku měl Josef Frajvald velké ambice stát se doktorem, nicméně život je zapeklitý a někdy nás zavede úplně jiným směrem. Z obyčejného člověka se stal majitel pohřebního ústavu.

5.2.5 Rozbor děje – zpěvů

Obsah knihy je rozdělen do čtyř zpěvů. Každý zpěv nás zavádí k různým situacím a změnám.

Zpěv první

V úvodu prvního zpěvu nás vypravěč seznámil s hlavní postavou tohoto příběhu Josefem Frajvaldem, který pocházel z rodiny koňského handlíře. Starý Frajvald měl velkou zálibu v hraní karet, a právě Josef se nechtěl zahazovat s takovými zbytečnostmi jako jeho otec. Z tohoto důvodu se rozhodl odjet do Vídně, kde chtěl uskutečnit svoje sny a plány. Otec Josefa do něho vkládal velkou naději, proto obětoval svoje úspory a dal mu větší obnos peněz na cestu. Jeho odchod z domu nejvíce prožívala Josefova maminka. Ta marně doufala, že se její syn brzy vrátí.

První vypravěčova rada spočívala nemyslet na budoucnost: „*Hlavní ve všem počínání je vůbec začít. Jak to dopadne, na to moc nemysli, protože to k ničemu nevede.*“⁴² Touto radou by se mohli mnozí z nás řídit při uskutečňování svých snů. Někteří se až moc podceňují a neuskuteční své plány ze strachu a z obavy, že to nemusí vyjít. Proto souhlasím s tvrzením, že je důležité vůbec začít a nemyslet na budoucnost.

⁴² MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 11

Než se Josef vydal na cestu, vedl rozhovor se svým bratrem Vincentem. Chtěl s ním uzavřít směnku o penězích, které by utržil za prodej koní. V té chvíli Josef tento dialog ukončil. Nechtěl se svým bratrem směnku uzavřít a takovéto jednání mezi bratry považoval za nesprávné.

I když na první pohled vypadal odhodlaně, odjel z rodného města dřív, jelikož se chtěl vyhnout smutnému loučení se svou rodinou.

Ve vlaku se potkal se skupinkou mužů hrající karty. Josef se k nim přidal, a jelikož hrál stejně jako jeho otec, pánům se to nelíbilo. Jeho hraní přirovnali právě ke starému Frajvaldovi, se kterým hrávali karty. Při této příležitosti se Josef dověděl, jak jeho otce vnímají i jiní lidé v okolí. Tito muži ho považovali za největšího zloděje nejen v kartách, ale také v koních. Překvapila mě jeho reakce, kdy suverénně přiznal, že je jeho syn. Ostatní lidé by se za to styděli a raději by se tímto nechlubili.

Další rada vypravěče spočívala v kvalitním a dobře vypadajícím oblečením: „*Vůbec si, chlapče pamatuj, že co máš na sobě, to jsi ty. Co máš v sobě, to ti sice nikdo nevezme, ale taky ti za to nic nedá.*“⁴³ Právě i Josef první své úspory utratil za krejčího a za obleky. Jak zpozorujeme v průběhu příběhu, Josef dokázal navazovat kontakty a být dobrým společníkem. Ne jednou měl možnost být v kontaktu s významnými a důležitými lidmi. Tito lidé mu přinášeli různé výhody k uskutečňování svých snů. Hodně času strávil v různých barech a lepších podnicích. Jeho přátelé nedovedli pochopit, kde na popíjení v barech bere peníze. Skutečnost byla taková, že Frajvald byl tak dobrým společníkem, že za něho jeho vlivní přátelé platili. Z tohoto důvodu mu nadávali do „Lakomce“, „Harpagona“ a podobně. On jen nad nimi mávl rukou a myslel si své.

Jak jsem již zmiňovala výše, Josef se do Vídně vydal z důvodu studií veterinární medicíny. Tento sen se brzy rozplynul. Během přednášek referoval jeden významný profesor, který neunesl dobré znalosti Josefa během praktického cvičení a studia mu překazil. Josef ztratil část semestru a rozmýšlel, co bude dělat dál. V místě nového bytu žil krejčí a jeho praneteř Anežka. Ta se stala Josefovou první láskou. Dívka, přezdívána Agnes, byla velmi jemné a milé povahy. Do Josefa se zamilovala, kdežto on neměl ze začátku zájem. Později spíše než zamilovanost k ní, cítil velký soucit a lítost. Přál si její uzdravení a snažil se také o její vyléčení. Vytvořil jí lektvar z různých ingrediencí, který jí na krátkou dobu pomohl. V okolí se začalo povídat o nedostudovaném lékaři, jenž dělá zázraky. Pro větší lékařskou radu zašel za přítelem medikem. Ten bohužel nevěděl nic víc, než latinské názvy různých nemocí a předepsané postupy. Během tohoto rozhovoru si uvědomil, že se možná do krásného děvčete zamiloval. Když se s Anežkou potkal, uvědomil si

⁴³ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 22

zhoršení jejího zdravotního stavu. Připravený lektvar pomohl pouze na chvíli. Ona mu byla však vděčná a byla ráda za každou volnou chvíli s ním. Ostatní lidé ho pronásledovali s nejrůznějšími problémy. U jedné ženy se účinky lektvaru dostavily takovou rychlostí, že to překvapilo v nevhodnou chvíli samotnou paní. Z obav a oplétaček s policií se rozhodl, že se zázračným léčením přestane. Odebral se na další pouť svého dobrodružství.

V další etapě větší roli hrála další žena a tou byla Viktorie, k níž choval hlubší city. Viktorie ho považovala za barona, a Josef jí tuto informaci nijak nevyvracel. Při jedné příležitosti vyjádřil své city k ní a chtěl ji požádat o ruku. V tom momentě přišlo přiznání o tom, že není žádným baronem. Tato informace komtesu poměrně překvapila a snažila se s ním nějakým způsobem domluvit. Z toho všeho vyšlo najevo, že ani ona není komtesa, za kterou se vydávala. On však věřil v jejich lásku, než poznal pravé úmysly Viktorie. Brzy na to přišlo veliké zklamání v jejím odmítnutí. Nechtěla se zahazovat chudým studentem, její plány mířily daleko výš. Poněvadž k němu cítila jisté sympatie a líbil se jí, chtěla ho mít jako milence. Josef byl však velmi zhrzený na to, aby na tuto nabídku přistoupil. V tu chvíli sám poznal hořkost a bolest nešťastné lásky.

Ke konci prvního zpěvu jsme zjistili podrobnosti o jeho podnikání. Začal prodávat prášek proti štěnicím. Nezaručoval však, že je opravdu vyhubí. Chtěl ho prodávat poněkud levně, aby nalákal ostatní ke koupi. Nicméně tento prášek proti štěnicím u lidí tolik neobstál. Génus Fidibus ho přivedl na myšlenku podnikat v prášku proti pocení nohou. Opět dával přednost slabšímu účinku při nízké ceně jako v případě prášku proti štěnicím.

Na delší čas ho ovlivnila láska k Loty, byla to dáma vznešená a starší než on. Věkový rozdíl mezi nimi později sehrál významnou roli. Měla na starost nit'ařství, které společně později rozjížděli. Poněvadž ovdověla, zachovávala si svou pověst. Odmítala Josefovo pozvání k němu do bytu a chránila si svou čest.

V závěru prvního zpěvu se Josef shledá se svým otcem. Syn se rodině za celou dobu neozval, proto se otec vydal za ním. Mile ho překvapila Loty, která se mu k synovi líbila a v které viděl synovu budoucnost. Bohužel Josefa čekala velmi smutná událost. Jeho maminka umřela, a proto se vrátil domů na její pohřeb. Po pohřbu si chtěl vzít Loty za manželku. Snažila se mu naznačit, že by bylo lepší počkat několik dnů po této bolestné chvíli.

Zpěv druhý

Druhý zpěv započal velmi skromnou svatbou. Velký věkový rozdíl mezi nimi mohl v očích sousedů vypadat zvláště, proto se Loty chtěla vyvarovat pomluvám od lidí. Z Josefa se stal manžel a pán domu.

Brzy po svatbě rozebírali jejich finanční stránku. Loty si najala detektiva, aby zjistila, jak je na tom Josef po finanční stránce. Ona se do něj zamilovala, tudíž ji jeho finanční stránka nezajímala. Nabídla mu místo v jejím malém pohřebním ústavu, ze kterého každý měsíc obdržel určitou částku peněz. Z chudého studenta se najednou stal majitel pohřebního ústavu.

Během modernizace a vylepšování pohřebního ústavu vypukla válka. Od té doby se hodně věcí změnilo. Mnoho lidí přicházelo o své životy, ubývalo lidí a zásob. Josef se snažil přesvědčit Loty o nakupování větších zásob. Tuto radu si Loty nevezala k srdci z pocitu, že se všechno zlepší. Podnik přestal prosperovat a Josef se obával přímého boje ve válce. Rozhodl se dobrovolně nastoupit jako civilní odborník. Loty z toho nebyla vůbec nadšená, sama se bála začínající války. Toto rozhodnutí od Josefa brala jako zradu. Strhla se mezi nimi velká hádka, ale přesto ho doprovodila na nádraží.

V průběhu války se Josef zabýval vyhledáváním hrobů a zprostředkovával pohřby. Některým lidem psal i dopisy o tom, že se hrob jejich příbuzných našel. Většinou šlo o lež, chtěl alespoň v menší míře lidem pomoci vyrovnat se s takto těžkou situací.

Po roce se vrátil z fronty za Loty, už k ní nechoval takové city jako předtím, ale uvědomoval si manželský závazek k ní. Ulevoval si myšlenkami, že ani ona se po celou dobu neozvala. Když přišel k pohřebnímu ústavu, nevěřil vlastním očím. Z tohoto ústavu se stala realitní kancelář. Potkal se s panem Merhautem, který ho nahradil u Loty. Propukl ještě větší spor mezi Josefem a Loty, která mu vyčítala jeho odchod na frontu. Po dobu jeho nepřítomnosti se sblížila s již zmiňovaným Merhautem, který jí pomohl v nesnázích a těžkých situacích během války. Josef zpozoroval podstatný rozdíl v jejím chování. Válka měnila lidi, stejně tak to bylo i u Loty.

Na konci druhého zpěvu požádal o rozvod a vrátil se zpět do Prahy plný svobody a odhodlání. Sám z toho vyvázal dobře, měl připsaný podnik, což už Loty vrátit nemohla. Dokázal neštěstí obrátit ve svůj prospěch.

Zpěv třetí

Zpěv třetí se odehrával v říjnu roku 1918, tedy po skončení války. Byl si vědom, že konečně nastala svoboda. Nyní řešil problém rozvodu. Celý jeho průběh si představoval poněkud rychleji. Doufal, že v tuto chvíli se rozvod konečně vyřeší a bude už volný úplně. Zavzpomínal na svou ženu Loty, která byla občankou Vídně a on Čech. Uvědomil si, že po skončení války je každý příslušníkem svého státu.

Až v tuto chvíli čím dál víc myslel na to, jak čas rychle uplynul. Už to nebyl onen mladý a flirtující muž. Stal se z něho vyzrálý muž a toužil po jediném, vytvořit si svůj domov.

V hotelu Šroubek se seznámil s Toničkou, jeho budoucí ženou. Snažil se jí lichotit, jenže Tonička jeho flirtování chápala trochu jinak. Nabídnul jí večerní doprovod domů. Na toto setkání se velice těšil, nicméně na něj nedošlo. Byl zatčen vojáky a než přijel důstojník Pišta, Tonička odešla domů s myšlenkou, že jen žertoval. Po nezdařilém rande s Toničkou, pozval Pištu do svého krámků na skleničku. Oba diskutovali o válce, o jejich činech a cestách. Vzpomínali oba na Viktorii, kterou oba dva milovali. Josef znovu rozjímal nad životem, jak čas letí. Byl velice nešťastný z nepodařené schůzky s Toničkou, jelikož díky ní viděl budoucnost lépe. Josef, jak už víme, nechtěl utrácet za zbytečnosti. Právě proto se mu přičilo kupovat květiny či dárky jako omluvu Toničce. Namísto kupování květin přišel s nabídkou společného nakupování nábytku do jeho bytu.

Sehnat nábytek bylo jednoduché, zato sehnat byt se zprvu jevílo obtížně. Znovu se mu podařil výhodný obchod. S domácím neustále řešil částku a v naději, že činží Josef později zvýší, přistoupil na jeho návrh. Josef, však plný vychytralosti, vytvořil směnku, kterou domácí ne tak úplně pochopil. Ve směnce stálo: „*činže může být upravena jenom při celkové úpravě platů.*“⁴⁴Jenže k tomuto nedošlo, a i když se oba později soudili, nic se nezměnilo. Josef platil pořád stejně nízkou částku jako při uzavření dohody.

Byt modernizoval dle přání Toničky, aby se v něm cítila spokojeně. Jednoho večera chtěl Toničku překvapit, koupil víno a chtěl pro ni uspořádat hezký večer. Přitom si vzpomněl na Viktorii, jeho dávnou lásku. Večer se vyvíjel podle jeho očekávání, zatímco Tonička čekala na žádost o ruku, která se neuskutečnila. Josef pro ni měl jiný plán, chtěl, aby se Tonička nastěhovala k němu do bytu. Ona však byla zásadová a kladla si podmínku. Bydlet u něj nechtěla, dokud neproběhne svatba. Josef se cítil zoufale a nedokázal tuto situaci nijak vyřešit. Přiznal manželství s Loty, které se ne a ne rozvést. Snažil se jí vysvětlit, jak je těžké se rozvést v situaci, kdy oba jsou z jiných zemí a v nynější situaci kvůli politice. Tonička se slzami v očích utekla, brala to jako velkou lež a podvod. Josef si uvědomil, jak těžké je žít v té době a rouhal se nad novou vládou.

Rozjíraje nad Toničkou se rozhodl znovu podnikat ve svém obchodě. Potřeboval k tomu nového zástupce a napadl ho Šustr. Vypravil se za ním, kde ho vřele přivítala jeho manželka. V tu chvíli jsme se dozvěděli důvod pití Šustra. Přišli o svého milovaného a nemocného synka. V jeho pokoji měli fotky s jeho urnou. Tento pohled Josefovi neudělal dobře, litoval jejich nemilosrdný

⁴⁴ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 170

život a uvědomil si krutost osudu. Nicméně i když Šustr pil, nezapomínal na své povinnosti. Domluvil se s Josefem na dalším postupu jejich podnikání.

Společně se dohodli na přijetí dalšího zaměstnance. Josef nechtěl přijmout buhví koho, proto si každého pořádně prověřil. Jedním z adeptů se stal pan Bacík. Mezitím se mu po Toničce stýskalo, proto se jednoho dne rozhodl ji navštívit. Tonička mezitím dala výpověď v práci. Tušila, že se vrátí a že se vezmou. Namluvila ostatním, že Josef odjel kvůli rozvodu. Shodli se na tom, že lidem namluví, že se vzali. Jednou našla ve svých starých věcech fotku v bílých šatech, které nechala v obchodě. To byl jediný důkaz jejich „vymyšlené“ svatby.

Později vytvořili inzerát do novin, což se mu vůbec nevyplatilo. Od té doby se k němu začalo sjíždět příbuzenstvo a jeho byt se proměnil v noclehárnu.

Všichni se snažili, aby jejich podnik prosperoval. Mezi lidmi se začala šířit zpráva o úmrtí významného generála. Když to Josef zjistil, okamžitě jednal. Navštívil jeho manželku, které nabídl vystrojit pro jejího muže velkolepý pohřeb se všemi poctami. Tento pohřeb mohl přinést jejich podniku větší šanci se prosadit a zviditelnit.

Tonička, pozorujíc přípravy pohřbu, smutně doufala v jejich svatbu. Věřila, že by jí Josef dokázal vystrojit nádhernou svatbu. Osud nás ale někdy zavede úplně jinam. Do cesty mu vkročila krásná dívka Nováková, která nastoupila na místo Toničky. I hned se mu zalíbila a nedokázal ji nepozvat na schůzku. Sice byla o několik let mladší, pořád si troufal na mladé dívky svou půvabností. Po delším rozhovoru s ní mu došlo, že před ním nestojí jen tak obyčejná dívka, ale dcera Viktorie, jež hluboce miloval. Dozvěděl se od ní, že matka zemřela na španělskou chřipku a že se svým mužem žili odděleně. Nedokázal odolat osudu, který mu do cesty připravil tuto možnost. Nakonec jí podlehnul a stali se milenci. Doma očekával od Toničky výčitky, které se nedostavily. Tonička na něj netrpělivě čekala, neboť chtěla oslavit skvělou zprávu. Josefovi přišel telegram o vyřízení rozvodu a tím pádem se těšila na vystrojení svatby. Byl tu však háček, Josef se dostal do složité situace, ze které nevěděl, jak se má dostat.

Zpěv čtvrtý

Lidé se vraceli domů z front jak z dalekých, tak i blízkých. V tomto zpěvu došlo k podivuhodné situaci. Jednoho nevýznamného nebožtíka nejprve pochovával Josef díky Bacíkovi, později vyšlo najevo, že to samé mají v plánu jiné konkurenční podniky. Vše skončilo bitkou na hřbitově, kdy Bacík shodil Zelinku do vykopaného hrobu.

Zelinka s Habíškem mezi sebou bojovali již dříve. Poté, co se dozvěděli z inzerátu, že Josef založil grémium, oba šileli. Pro prosperování tohoto ústavu se rozhodl koupit pohřební vůz. Ze

začátku z toho Josef nebyl zrovna nadšený, neměl k automobilům důvěru tak, jako ke koním. Tento vůz později posloužil i k nedělním výletům s Toničkou. Najal si nového šoféra France, který dokonale rozuměl vozidlům.

Jedna z pozoruhodných událostí se přihodila Bacíkovi. Podařil se mu nevídaný kšeft. Dostal zapláceno od jednoho muže za urychlení pohřbu své ženy. On i jeho manželka měli odcestovat, ale nečekaně zemřela. Jelikož spěchal a potřeboval odjet, pohřeb chtěl tím pádem uspíšit. To se Josefovi nelíbilo, proto navštívil policii a informoval je o tomto zvláštním případu. Další den uviděl titulek o vraždě manželky v novinách, který policie náhodou vyšetřila.

Jednoho dne přišla za Josefem nečekaná návštěva. Navštívili ho příslušníci agrární republikánské strany s nabídkou pomoci realizovat jeho obchod, nicméně zisk by utržili pro sebe. V případě odmítnutí této nabídky mu vyhrožovali velkými problémy. V té chvíli stál na okraji a uvědomoval si, že nemá na vybranou. V rámci toho všeho podniknul výpravu do Itálie. Zde zachránil život topící se ženě Gině, jež se mu zalíbila. Tato žena byla jedinou, která ho obelstila. Taktiku utonutí předstírala k tomu, aby se seznámila s muži a flirtovala s nimi. Když se vrátil z Itálie, čekala ho opět zastávka na policii. Mezitím se Šustrovi a Bacíkovi stala velmi nevšední situace. Při převozu nebožtíka v rakvi se jim stala nehoda, při které rakev i s nebožtíkem skončila v poli. Nebyl by to Šustr, aby nevymyslel něco neuvěřitelného. Uhráli to na nehodu se dvěma zraněnými, a aby odůvodnili mrtvého nebožtíka, namluvili taxikáři, že později zemřel.

Josef si postupem času uvědomoval, jak čas rychle plyne. Rozhodl se svůj podnik prodat. Chtěl zabránit tomu, aby veškerý zisk získala agrární strana. Než se tomu tak stalo, panu Šustrovi odevzdal diplom za svou mimořádnou spolupráci a dobrou práci, s níž se angažoval po celou dobu vedení podniku. Ani Bacík a Franc neskončili špatně, domluvil jim práci u jiného podniku.

Celá kniha končí smrtí Josefa. Zemřel při pohledu do zrcadla na člověka, který mu byl cizí. Přišli se s ním rozloučit všichni lidé, co měli něco společného s pohřby. Nemohla chybět jeho rodina. V závěru pronesla babička krátký proslov: „zatracenej Josef! Vidíte ho, umře si první z nás! Určitě nám to udělal schválně, aby nás nemusel zadarmo pohřbívat.“⁴⁵

⁴⁵ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 267

5.2.6 Hlavní a vedlejší postavy

„Kdo by to spočítal, kolik postav se objevuje a míhá na stránkách knih Jiřího Marka? Za ta léta, co přichází ke čtenářům se svými prózami, jich bylo opravdu hodně.“⁴⁶ Tímto vyjádřením nám dává autor najevo, že se v příbězích Jiřího Marka jistě setkáme s více postavami. Netušila jsem však, že jich v tomto vyprávění bude tolik.

Mezi hlavní postavy bych zařadila Josefa Frajvalda a jeho lásky Anežku, Viktorii, první manželku Loty, druhou manželku Toničku, dále pana Šustra, Bacíka s Francem.

Vedlejší postavy představuje rodina Josefa, maminka a otec, sestry Anna a Matylda a bratr Vincent. Tyto postavy v příběhu tolik nefigurovaly, ale staly se podstatnou součástí Josefova života. Dále zde vystupoval pan Fidibus, který ho přivedl na nápad prášku proti pocení nohou, milenec Loty pan Merhaut, nepřátelé Zelinka s Habíškem a mnoho dalších. Na chvíli se sblížil s Kiky, dcerou Viktorie.

Rozbor hlavní postavy Josefa Frajvalda

Hlavní postavou je již zmiňovaný Josef Frajvald, který bydlel se svojí rodinou. Lákala ho myšlenka na dobrodružství a vidina lepšího života. Z tohoto důvodu se rozhodl odjet do Vídně studovat veterinární medicínu. Na cestu mu jeho otec dal finanční částku, se kterou měl dobře naložit. Ve Vídni navštěvoval mnoho barů a restaurací, kde se seznamoval s lidmi. Na první pohled by se mohlo zdát, že své peníze utrácel popíjením v drahých podnicích. To si mysleli i jeho kamarádi, kteří nechápali, kde na to neustále bere peníze. Jeho skvělé vystupování mu přineslo nejen pozvání od významných lidí, ale i od krásných žen.

Mezi jeho vlastnosti bych zmínila mazanost až vychytralost, odvážnost, pragmatičnost, sebestřednost a zapálenost do všech situací. Na jednu stranu by ho někdo mohl považovat za zápornou postavu, nicméně po přečtení celého příběhu by mi dali ostatní za pravdu, že měl mnoho dobrých vlastností.

Jako první vlastnost jsem zmínila mazanost – vychytralost. Soudím ze situací, kdy se choval dosti mazaně ve svůj prospěch. Jako první situaci bych připomněla, jak dokázal v barech neutrácet a hýřit penězi: „Když za ním strýc vyšel, řekl zmučenému právníkovi: Tak jsi to viděl, ošklivý Siléne? Teď to můžeš vyprávět těm pitomcům, co si myslí, že rozhazují rodinné jmění. Mimochodem, proč jsi odešel, mohl sis dát přece taky kafe. Tady? Kde je o pět krejcarů dražší než

⁴⁶ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 269

*jinde? Vyjevil se právník. Kdo mluví o krejcarech? Kdo mluví o placení? Byl jsem pozván.*⁴⁷ Ve společnosti si dobře vedl svým chováním a zajímavými historkami z okolí, proto ho každý zdržel a zval. Dámy ho obdivovaly za jeho vtipnost, ale zároveň i za vážnou tvář. V tom spatřovaly velký obdiv, a ne jedna žena mu padla k nohám. Aby se vyhnul přímému boji ve válce, dobrovolně se stal civilním odborníkem při hledání hrobů. Vychytralost se projevila i při uzavírání smluvních podmínek při pronajmutí bytu. Na místě Josef sepsal směnku a pan domácí, neznaje podrobnosti a doufajíc, že brzy přistoupí na zvýšení nájemného, s touto směnkou souhlasil. Poté následovaly neustálé spory a dohadování, přičemž se nic nezměnilo.

Odvážnost jsem zaznamenala jak v úvodu, tak i v průběhu děje. Ne každý by byl schopen odejít ze svého rodného města. S každou situací se snažil vypořádat a co nejlépe ji vyřešit.

Sebestřednost jsem zpozorovala především v jeho podnikatelském záměru. Začalo to levným prodejem prášku proti štěnicím. Tento prášek však neměl skoro žádné účinky, o čemž Josef věděl. V ukázce to je jasně patrné: *„Kdo říká, že můj prášek bude drahý? Tak na čem chceš vydělat? Rozkřikl se právník. Na tom, že prášek bude velice levný a že bude zcela neúčinný. A že lidé, kteří jej koupí, pochopí, že za málo peněz dostali právem málo muziky.*“⁴⁸ Levnou cenou tohoto prášku chtěl nalákat co nejvíce kupců. Tento způsob zvolil i při geniálním nápadu pana Fidibuse s práškem proti pocení nohou.

I když si rád užíval popíjení v klubech a barech, můžeme zmínit jeho pragmatičnost. Pragmatičnost je spojena i s jeho podnikatelskými záměry, jelikož chtěl za každou cenu dokončit vše podle svých představ. Svě peníze utrácel jen v případě, že si byl jistý o jejich správném naložení. Praktičnost se projevila v situaci, kdy namísto květin jako projev omluvy, nabídnul společné bydlení. Nechtěl utrácet za zbytečnosti, což se vyskytuje i v jedné z jeho promluv: *„Samozřejmě, chlapče, že ženu si lze poměrně snadno usmířit květinami nebo v případech složitějších a zatvrzelých tu drobným, tu větším šperkem. Ale jak jsi mne již poznal, pochopil jsi, že mé povaze se přičí vydávat peníze za zbytečnosti, ba vydávat je vůbec.*“⁴⁹

Nebylo snad nic, s čím by si nevěděl rady. Dokázal se všemu přizpůsobit a čelit nejrůznějším situacím.

Dokázal v sobě projevit pocit lítosti. Během války při hledání hrobů některým rodinám psal dopis o nalezení těl jejich příbuzných. I když v tomto smyslu lhal, chtěl pozůstalým poskytnout alespoň malou útěchu při tak bolestné chvíli. Lidé se smířovali s tím, že jejich příbuzní mají hrob.

⁴⁷ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 31

⁴⁸ Tamtéž, s. 60

⁴⁹ Tamtéž, s. 165

Osud mladé a krásné Anežky ho do jisté míry také ovlivnil. Agnes, milá a dobrosrdečná dívka, trpěla vážnou nemocí. Snažil se jí pomoci, nicméně to nepomohlo. Nemoc utlumil na chvíli přípravou jeho lektvaru, který neměl dlouhodobé účinky. Doprovázel ji do nemocnice a usiloval o zlepšení jejího stavu.

I když miloval ženy a při jedné nečekané situaci se sblížil s Kiki, cítil jistou odpovědnost k manželskému svazku s Toničkou. To si plně uvědomoval ve chvíli, kdy ho Kiky znovu chtěla získat a jeho názor zněl takto: *„Ne, ale mám jiný názor na manželství než ty. Pro mne je to instituce posvátná, jejíž porušování sice považuji za možné, ba příjemné, ale úplné zrušení odsuzuji.“*⁵⁰

Po válce si uvědomoval rychlost plynutí času. To u něj představovalo jistou změnu svých priorit. Už pro něj nebyla nejdůležitější krásná a mladá žena, ale taková žena, která by mu vytvořila domov. Pocit domova našel u své druhé manželky Toničky. Ke konci stáří chtěl odměnit lidi, kteří mu věrně sloužili za jakékoli situace po celou dobu podnikání. Po prodání pohřebního ústavu vytvořil panu Šustrovi diplom za jeho skvělé pracovní nasazení. Ostatním pracovníkům sehnal uplatnění v jiném podniku.

Rozbor hlavních postav – jeho ženy

Anežka byla těžce nemocná dívka, která ocenila každou pomoc od Josefa. Díky němu jí nemocnice nevadily, ba naopak. V jeho přítomnosti se cítila svěží a v bezpečí. Josef vůči ní pociťoval odpovědnost a probudila v něm pocity lítosti a myšlenky, že život je krutý.

Komtesa Viktorie byl pravý opak Anežky. Na životě považovala za nejdůležitější vysoké postavení a hodně peněz. Nemohla se spokojit s pouhým majitelem pohřebního ústavu. Do Josefa byl do Viktorie hodně zamilovaný a svou upřímností ho zranila. Ona ho však měla jen pro pobavení a zábavu.

Loty byla ze všech jeho dívek nejstarší. Zároveň jako jediná ho obelstila, když si zjistila jeho finanční prostředky. Tento krok neudělala z rozmaru, spíše chtěla vědět jeho životní maximum. V průběhu války změnila svůj postoj a své chování. Po Josefově odloučení prožila románek s panem Merhautem, který ho zastoupil po dobu jeho nepřítomnosti.

V Toničce našel po válce smysl života. Roky mu utíkaly čím dál rychleji a Josef si uvědomoval důležitost založení vlastního domova. S Toničkou, sic nebyla mladá a krásná, vytvořil vytoužený domov. Velice ji mrzel jeho manželský vztah s Loty, který se táhnul dlouhou dobu.

⁵⁰ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 239

Marně doufala, že se jí splní sen a Josef si ji vezme. Během tohoto vztahu Josef zažil krátký románek s Kiky, o které se nic nedozvěděla. Poslední roky svého života prožila po jeho boku.

5.2.7 Vypravěč

Slovník literární teorie uvádí 4 základní typy vypravěče. Uvádí typ autorský, personální, přímý a tzv. oko kamery.

Autorský typ je charakteristický svou vševědoudností. Hlavní hrdiny popisuje z hlediska perspektivy „zvenku“ i „zevnitř“. Tento vypravěč přesně ví, co a jak se v dané situaci stalo. Personální typ se v knize definuje takto: *„vypravěčský typ, jehož vševědoudnost je omezena sémantickým aspektem jedné z postav, to znamená, že vyjadřuje to, co může prožívat, vědět a vidět postava, s jejíž perspektivou pohledu se vypravěč ztotožnil.“*⁵¹ Zatímco přímého vypravěče formuluje takto: *„projevuje se jako postava literárního díla, vypravěčův postoj je v tomto pojetí určen perspektivou „zevnitř“ většinou v ich formě.“*⁵²

V příběhu převažuje řeč v er formě, tedy ve 3. osobě. Tento text románu bych zařadila k autorskému neboli k vševědoudcímu vypravěči. Jak již bylo řečeno výše, námětem k příběhu se stal autorův strýc, o kterém věděl všechno. Na některých pasážích jsou i typické promluvy vypravěče ke čtenářům se svými radami.

5.2.8 Jazyk

Podle mého názoru je text románu většinou psaný ve spisovné češtině. Občasné nespisovné vrstvy jazyka jsem našla v rozhovorech či v dialozích jednotlivých postav. Text je tedy charakteristický nejen spisovnou češtinou, ale také nespisovnou a obecnou. V některých pasážích jsem postřehla výskyt častých přechodníků a archaismů. Text obohatily prvky z jiných jazyků, a to například z latiny či němčiny. V některých kapitolách jsem si musela dohledat cizí termíny, kterým jsem bohužel neporozuměla. Autor používá jak citově zabarvené výrazy hanlivé, tak i lichotné. Řada slov byla bez citového zabarvení, tudíž se jedná o slova neutrální. V knize jsem našla významné vrstvy slangu, je zobrazena i všední mluva určitých skupin lidí mezi sebou.

Daný román se mi četl až na malé výjimky velice dobře. Hlavním důvodem byly i postupně psané myšlenky tak, jak šly za sebou. Co se týká větné skladby, převažovala dlouhá souvětí. V některých momentech by byly lepší krátké věty, nicméně jsem se v textu neztratila.

⁵¹ VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 405

⁵² Tamtéž

Text se vyznačuje přítomností již řečených přechodníků. Současná čeština je už tolik nevyužívá, pozvolna je řadíme do vrstvy archaické. V knize jsem našla přechodníky typu *jsa*, *nejsa*, *byv*, *netušíc* a podobně.

Známí Josefa, kteří si mysleli, že své peníze utrací, ho oslovovali „Harpagone“ nebo „odporný lakomče“. Zde vidíme spojitost s významným literárním dílem „Lakomec“ od francouzského spisovatele Moliera.

Do citově zabarvených slov řadíme lichotná slovíčka například miláček či blázínek. Takto ho oslovovala manželka Loty, která ho zbožňovala. Mezi hanlivé bych uvedla slovo *rapl*, *pitomci* a *otrapové*. Při jednom z rozhovoru s *Fidibusem* ho oslovuje „magore“, což je výraz patřící k vulgarismům.

Do obecné češtiny můžu zmínit výraz „funus“ namísto „pohřeb“. Dále u věty „bolí mě šiška“, kterou bychom spisovně nahradili „bolí mě hlava“. V řeči komtesy Viktorie jsem zaznamenala víc těchto prvků (*flundra*, *student*, *luft*).

Z cizích jazyků jsem zaznamenala slovní spojení *perpetuum mobile*. Dalo by se to přeložit jako „stále se pohybující“. V textu se neobjevovaly však jen termíny z latiny, ale také z němčiny (*windischgratz*).

Z cizích slov, kterým jsem neporozuměla, uvedu slovo *abštajgy* (vedlejší dům), *kumšt* (umění) nebo *bah* (rozhořčení).

V textu je velmi častý výskyt řecké mytologie. Lépe řečeno celá kniha je inspirována Odysseovou poutí po dobrodružství a častá řeč je i o řeckém básníkovi Homérovi. Zmínka o návratu Odyssea na rodnou Ithaku nastala ve chvíli, kdy se Josef vrátil z války domů za nevěrnou Loty. Dále jsou v textu zmíněné postavy i ze Starověkých bájí a pověstí. Můžu zmínit postavu krále Midase, vílu Kalipso či čarodějku Kirké. Z důvodu velkého věkového rozdílu mezi Josefem a Loty autor uvádí v kontrastu Krále Oidipa, jenž si vzal o několik let starší ženu.

Nalézáme zde i nápad přezdívky Agnes u krásné Anežky, která trpěla těžkou nemocí. Agnes je hlavní postava *Krysaře* od významného anarchistického buřiče Viktora Dyka.

Výskyt motivů z řecké mytologie či Starověkých bájí a pověstí dokládá *Slovník české literatury*: „*Marek přirovnává Frajvalda k hrdinovi slavného Homérova eposu. Upozorňuje na podobnost jejich osudů, akcentuje shodnou chytrost, činorodost i dobrodružství těchto postav. Ve strýcových promluvách je možno vidět paralelu k Odysseovým vyprávěním, jakož i srovnáním Loty*

s nymfou Kalypso (manželské soužití s Josefem) a Pénélopé (její nevěra po Josefově návratu z dálky).“⁵³

⁵³ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

6 Jaroslav Putík

Obr. 5 – Fotografie Jaroslava Putíka⁵⁴

6.1 Informace o autorovi

Jaroslava Putíka řadíme do spisovatelů působících v samizdatové literatuře. Z toho důvodu svá díla nemohl vydávat oficiálně, ale strojopisně. Byl to významný prozaik a spisovatel. Narodil se do rodiny tesaře 25. července roku 1923 v Mostě a zemřel 31. října 2013 v Praze, dožil se vysokého věku devadesáti let.

Jeho život byl ovlivněn pobytem v koncentračním táboře a ve vězení. Účastnil se ilegální činnosti levicově orientované organizace Národní hnutí pracující mládeže. Následkem toho byl odsouzen pro velezradu a uvězněn na tři roky do vězení. Dále byl také v koncentračním táboře, ze kterého se vrátil velmi nemocný, nicméně později se stal členem Svazu české mládeže. Podílel se i na spolupráci s deníkem *Mladá fronta* a *Lidovými novinami*. Působil však i v Kulturní tvorbě,

⁵⁴ *Zemřel spisovatel Jaroslav Putík, autor románu Muž s břitvou* [online]. 1.11.2013 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/zemrel-spisovatel-jaroslav-putik-autor-romanu-muz-s-britvou.A131101_101406_lide_mct

Orientaci a Tvorbě. Mezi jeho záliby, stejně jako u Jiřího Marka, patřilo cestování. Z cest se nechal inspirovat k napsání své první knihy Pod egyptským půlměsícem.⁵⁵

Živil se i jako novinář, vystudoval Novinářskou fakultu Vysoké školy politické a sociální. Podílel se i na příspěvcích do různých časopisů jako například Plamen, Host do domu, Literární listy. Když dostal zákaz oficiálně publikovat, vydal své dílo Muž s břitvou, Červené jahody a Volný let v Petlici. Rok 1987 byl pro něj významný z důvodu udělení Ceny Egona Hostovského za román Muž s břitvou, který sklídl veliký úspěch. Nezískal ovšem jen tuto cenu za své dílo, ale později byl oceněn Výroční cenou Nadace Český literární fond za prózu.⁵⁶

Autor se vyznačoval bohatou literární vědomostí. Dokázal pracovat s mnoha žánry, zajímal se o novely, drobné povídky či cestopisné reportáže. V této oblasti se proslavil cestopisnou reportáží Pod egyptským půlměsícem a Dálky. Ve svých dílech používá i znaky literatury faktu, a to v díle Svědomí. Do jeho románů zasahuje i normalizace, která ho značně ovlivnila. Tato společenská situace je zobrazena v díle Volný let voliérou. Značný dějový rozvoj naplno dosáhl v již zmiňovaném Muži s břitvou. Tematika polistopadové situace je situována v jeho velmi významném románu Plyšový pes, za který také získal Cenu Egona Hostovského.⁵⁷

Důležitou součástí jeho tvorby byly i deníkové záznamy, z nichž nejznámější je Odchod ze zámku a Odysea po česku. Zde zachytil celou normalizační dobu. V jeho díle se mnohokrát vrací k protektorátu a k tematice vězení⁵⁸

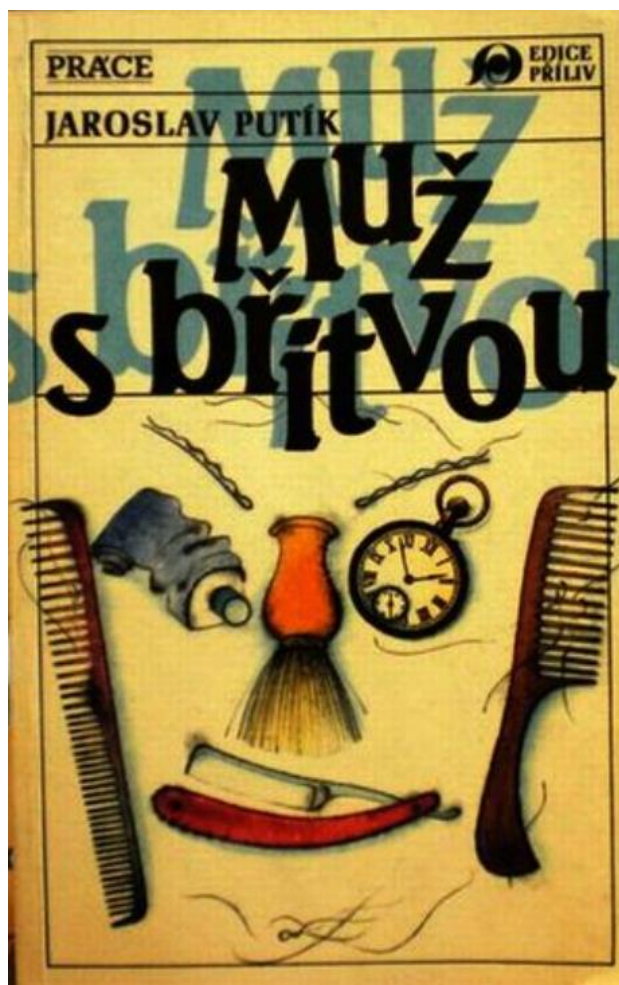
⁵⁵ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

⁵⁶ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Tamtéž

6.2 Dílo – Muž s břitvou

Obr. 6 – Přebal knihy Muž s břitvou⁵⁹

6.2.1 Základní informace o knize

Tato kniha se skládá z 58 očíslovaných kapitol. Zajímavostí je rozsah jednotlivých kapitol, některé z nich obsahují pouze pár řádků jiné naopak několik stránek.

Slovník české literatury nás seznamuje o retrospektivách a životopisu strýce: „*Prostřednictvím retrospektiv s mnoha odbočkami a cyklickými návraty rekonstruuje vypravěč, opíraje se o strýcovu pozůstalost, jeho curriculum vitae, zaznamenává Janovy činy a usiluje o rozkrytí jejich motivace.*“⁶⁰ Příběh není sestaven z postupně plynoucích událostí. V některých

⁵⁹ Muž s břitvou. *Goodreads* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z:

<https://www.goodreads.com/book/show/18779230-mu-s-b-itvou>

⁶⁰ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

momentech se čtenář může v příběhu ztrácet, nicméně jsem zjistila vše potřebné. Kniha je doplněná mnoha strýcovými spisy a nedopsanými dopisy.

6.2.2 Žánr

Literárním žánrem této knihy je opět román. I zde se jedná o výskyt mnoha hlavních i vedlejších postav. Jednotliví hrdinové s sebou přináší různá dobrodružství a každodenní problémy. Román byl i v tomto případě poměrně dlouhý a rozdělený do různých linií a úseků.

6.2.3 Děj a situace

Děj se odehrává v polabském městečku zvaném „N“. V úvodu knihy se čtenář dozví bližší informace o tomto městě. Sice na něm není nic zvláštního, přesto hlavní hrdina toto město miluje. Mezi největší dominanty tohoto města autor uvedl nádraží, nádražní restauraci, kampeličku, biograf a měšťanskou školu.

Vše započalo krátkým představení městyse „N“ hlavní postavou Janem Baudyšem. Relativně krátce jsme se seznámili s jeho prvními kroky vynálezů. Jelikož se jednalo o retrospektivní vyprávění, kapitoly na sebe nenavazovaly a každá kapitola nás seznamovala s něčím jiným.

Hlavní postava se narodila v den rakouské mobilizace, tudíž se příběh vyvíjel v době války, ve které sehrál důležitou roli při dobrovolném nasazení proti boji říšské branné moci.

6.2.4 Téma

I zde je hlavním tématem knihy život obyčejných lidí. Tatínek chtěl mít ze syna přednostu stanice u státní dráhy. Když se zdálo, že se tento sen uskuteční, přišla nečekaná zpráva. Tatínek záhy zemřel a maminka musela vzít syna z finančních důvodů ze studií. Z obyčejného chlapce se stal holič dle přání jeho maminky.

Slovník české literatury nás obohacuje o tento názor: „*V souladu s tezí, že život venkovského holiče může být plnější a vznešenější než životy těch, kteří končí v bronzu na náměstí.*“⁶¹

⁶¹ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

6.2.5 Rozbor děje

Jak už víme, příběh není chronologický a kapitoly jsou odlišně dlouhé. Z tohoto důvodu se pokusím nastínit nejdůležitější momenty celé knihy.

Jan Baudiš se stal hlavní postavou celého příběhu. Nyní stojí za zmínku, jak se vlastně stal holičem. Jeho otec byl strážník trati a z tohoto důvodu chtěl, aby jeho syn byl přednosta stanice. Jednou si poranil ruku, a jelikož neuctíval doktory, vytvořil si sám lektvar na ošetření. Bohužel z tohoto lektvaru dostal otravu a díky své paličatosti na tyto následky také zemřel. Kvůli špatné finanční situaci musel Jan opustit školu. Jeho matka ho poslala k mistru Mayerovi, který si ho měl vzít na starost v oboru holičství.

Dále se v knize píše o události v den jeho narození. Jan Baudiš se narodil 26. července 1914, v den Rakousko – uherské mobilizace. Tento den nebyl významný pouze jeho narozením, ale také demonstrací na hoře Říp. Této demonstrace se zúčastnil jeho otec, který přišel o veškeré iluze. Ke konci této kapitoly jsme se dozvěděli o jeho víře k magii čísel. Jan v ní věřil, což se projevovalo sbíráním dat s přesnými vytyčenými minutami a hodinami. Dokonce si i schoval opsaný horoskop na své znamení lev, jenž předpověděl spoustu příhod v jeho životě.

Jedna z kapitol byla věnována také atentátu na profesorský sbor. V ní sehrál roli právě Jan a jeho kamarád Mařík. Za vynález třaskaviny byli potrestáni napomenutím, zhoršením známky a prospěchu. V očích učitelky Kuthanové byl Mařík andílek, zatímco Jan byl darebák. Tuto myšlenku šířila paní učitelka mezi ostatní v učitelském sboru. Jednoho dne došlo k výbuchu, za který mohla právě ona. I když viník nebyl označen, všude tvrdila svou hypotézu, že viníkem je právě Jan. K tomuto tvrzení se přidali i další lidé. Postupem času se ho lidé stranili a nechtěli s ním být v kontaktu.

Jak se Jan stal plešatým? O tom pravila jedna či dvě historky. Vytvořil si preparát zaručující růst vlasů. Bohužel se nic nezměnilo, účinky se neprojevovaly a udělal tu nejhorší věc, kterou mohl. Začal přidávat dávky a postupně začal línat, až mu na hlavě nezbylo nic jiného než pleš.

Příběh lásky Jana ke kadeřnici Ireně, se stal další zápletkou v ději. Jednalo se o krátký románek. Irena byla vdaná za Mayera, u kterého byl Jan v učení. Mayer neměl tušení o poměru mezi Janem a Irenou. Jednoho dne se však vrátil domů dřív a oba načapal v jejich domě. Oběma vynadal a Irena byla zostuzena. Odjela do Prahy a mezitím nadělala spoustu dluhů, které Mayer odmítal platit. Nicméně se k sobě manželé později vrátili. Irena však manžela znovu podvedla s panem Pincem.

Zřejmě první láskou Jana byla Růženka od maringotky. Jan byl ochotný s nimi odjet a pomáhat jim s jejich kočovným způsobem života. Otec Růženky viděl v Janovi nejen pracovitého a zručného muže, ale také člověka, který by mu dokázal vydělat spoustu peněz. Jan však Růženku skutečně miloval, a proto zastával veškerou práci sám. Láska však dlouho nevydržela a později se také ukázalo, jak ho ostatní členové rodiny vnímají. Byl pro ně vhodným způsobem, jak si ulehčovat práci. Myšlenka v knize to přesně vystihuje „*Nebyl to první ani poslední případ, kdy lidé odstrčení společností, jako jsou komedianti a cikáni, považují napálení měšťáků – a tím je pro ně každý usedlý - za bohublé dílo.*“⁶²

Pravděpodobně největší láskou se stala Jitka. Ocitli jsme se v prostředí divadelního ochotnického spolku, ve kterém spolu hráli. Její otec mu dával silně najevo, že by si vedle své dcery představoval někoho lepšího. Samotná myšlenka pouhého holiče ho znepokojovala. Jan se snažil o lásku bojovat, projevovalo se to především Janovým hledáním a sháněním angažmá pro sebe i pro Jitku. Lidé se při jeho představení smáli, ne ale v situacích k tomu určených. Brzy se však tento vztah rozpadl a Jan prožíval veliké zklamání. Jitka změnila svoje chování a dala mu na vybranou mezi ní a divadlem. Později se dozvěděl hořkou zprávu o vdavkách Jitky s doktorem Mráčkem.

Do příběhu znovu vstoupila role Ireny a Mayera, ze které Jan vyšel velice dobře. Irena nebyla typ věrné ženy. Tento fakt se brzy po jejich usmíření znovu potvrdil. Nedlouho poté udržovala poměr s doktorem Klemmerem. Její chování už Mayer nedokázal snést, proto těsně před smrtí uzavřel závěť. V závěti Irenu vydědil a veškerý majetek – holírnu a dům s věží zanechal Janovi.

Významná událost ho poznamenala během pobytu na Mostecku. Zde se na nějakou dobu stal zázračným lékařem. Jeho lékařský postup spočíval ve vyslechnutí a čtením z ruky. Když přestal vykonávat tyto služby, lidé se za ním sjížděli, on je však ignoroval a odháněl. Veškerý kontakt přerušil rok 1938, kdy se položila nová státní hranice. Tím skončila celá jeho aféra zázračného lékaře.

Největším nepřítelem Jana se stal pojišťovací agent Petráček. Podle jeho názoru pohrdal pojišťovnictvím a tuto informaci šířil v celém okolí. Janův obchod na určitou dobu přišel o zákazníky, změna však nastala po smrti pana Petráčka, kdy se zákazníci znovu vraceli k Janovi. Ironií osudu pana Petráčka, byl fakt, že byl pojištěný snad na všechny věci, ale na smrt pádem na silnici bohužel ne.

⁶² PUTÍK, Jaroslav. *Muž s břitvou*. Praha: Hynek, 1999. ISBN 80-86202-34-8. s. 87

Janův osud značně poznamenal magistr Pipota, který chtěl ochránit Hildu Neumannovou, která uprchla po smrti rodičů z Německa. Za tímto účelem Pipota přesvědčil Jana ke sňatku s Hildou. Pipotova dcera Eluš sehrála roli v obnovení Janových lékařských taktik. Po smrti Pipoty cítil odpovědnost k této slečně. I když jeho vztah k dětem nebyl kladný, snažil se s touto dívkou sblížit. Matka Eluš si na Jana vzpomněla, když řešila zdravotní komplikace své dcery. Jan si byl vědom špatného vlivu, který matka na dceru měla, a proto navrhl matce, aby dceru pustila mimo domov. Po nějaké době se Eluš vrátila plná síly a z méně pohledné dívky se stala krásná a elegantní žena. Za jeho zásluhy mu posílala lístky na své premiéry, kterých se Jan nikdy neúčastnil.

Osudovým se mu stala myšlenka založit družstvo na vlastní pěst. Na svém salonu si dal štít s nápisem „Holičské družstvo snaha“. To se však nelíbilo lidovému demokratickému strážmistrovi Hartychovi. Vyzýval ho k sundání tohoto nápisu a ke zrušení těchto nepovolených činností. Za tuto aféru Jana také zatkli. Teta Marie, byla z jeho zatčení nešťastná. Již dříve se jí podařilo rozmluvit Janovi některé nerozvážené plány, umístění reklamní tabule na salón však nezabránila. Po roce, který Jan strávil ve vazbě, ho poznal člen ministerstva spravedlnosti, který si ho pamatoval jako významného činitele odboje. Jan se chtěl podílet na boji proti velkoněmecké říši. Tento plán mu zhatil Pepíček. To pomohlo k odpuštění trestu a návratu zpět do života.

Další a zároveň poslední láska sehrála podstatnou roli na konci jeho života. Tou ženou se stala Ema, dcera Růženky od maringotky. Zpočátku tato láska vypadala beznadějně z důvodu její nevěry s Inzou. I když byl mezi nimi velký věkový rozdíl, chovala k němu jisté sympatie. Většina lidí se nad tímto vztahem podivovala. Nechápala, co viděla na starém a plešatém podivínovi. Ačkoliv sama nevěděla o všech jeho odvážných činech, viděla v něm skutečného muže. Přestože mu byla několikrát nevěrná, cítila potřebu s ním zůstat. Poslední okamžiky svého života Jan prožil na dovolené u Černého moře v blízkosti milované Emy.

6.2.6 Hlavní a vedlejší postavy

Hlavní postavou byl bezpochyby holič Jan Baudiš, který hrál v příběhu nejdůležitější roli. Původní myšlenka jeho otce stát se přednostou stanice se brzy rozplynula a Jan se po celý život věnoval oboru holičství. Do děje nejvíce zasáhly jeho románky s několika ženami, Růženka, Jitka, Irena a Ema. Podstatnou roli sehrála i Pipotova dcera Eluš, ze které vytvořil jinou bytost.

Do rolí vedlejších postav můžeme jmenovat magistra Pipotu, pojišťovák Petráčka, strážmistra Hartycha, zloděje Hanzlíka, kapelníka Žilku, malíře Cabalku, paní Červenou, dceru židovského obchodníka Hildu Neumannovou, pošťáka Balcara a mnohé další.

Rozbor hlavní postavy Jana Baudyše

Čím vším byl strýc Jan: „*podivínek, povoláním holič, navíc však všestranný diletant, naivní filosof, vynálezce dávno vynalezeného, vášnivý hráč biliáru, rybář, laický chemik, archeolog, dějepisec a herbarista, znalec koček i zázračný lékař.*“⁶³

Během dětských let se Jan setkal s výsměchem a pokrytectví od lidí. Důkazem byla příhoda paní učitelky Kuthanové, která svalila vinu na malého chlapce Jana. V mnoha očích se stal jakýmsi podivínek. Možná to způsobily jeho nevšední lektvary, vynálezy a nejbláznivější nápady. Z mnoha dalších důvodů jakožto holič sehrála nemilá příhoda, při které přišel o své vlasy.

Mezi nejvýraznější vlastnosti bych zařadila vynalézavost, odhodlanost a obětavost. Nezaznamenala jsem u této postavy vysloveně zápornou vlastnost, možná fakt, že byl Jan trochu nemotorný.

Působil na mě klidným a vyrovnaným dojmem. Už z jeho teze se předpokládalo, že se za svoje povolání nestydí. Snažil se svůj život prožít smysluplně a se vším všudy. Na druhou stranu jsem v jedné kapitole zaznamenala neuskutečnění jeho snu hrát na divadelní scéně. Způsobila to patrně nešťastná láska k Jitce, která ho podvedla.

Jako první vlastnost jsem zmínila vynalézavost. Troufám si říci, že je nejzřetelnější v jeho způsobu života. Ovšem chyběla u něj logičnost a lepší domyšlení celého vynálezu k jeho zdárnému dokončení. Ve školním věku společně s kamarádem Maříkem přišli s nápadem vynálezu třaskavin. Ten bohužel vyvolal řadu nepříjemných událostí včetně ukončení studia na reálce. Dalším pozoruhodným vynálezem se chtěl blýsknout u Marie, a to praktickými sponami do kalhot. Strýc netušil, o jak hloupý nápad se jedná, a proto se mu Marie snažila tuto bláznivou myšlenku vymluvit. Mezi jeho další vynálezy patřil objev třaskavého rybízového vína, polévání lišejníků různými chloridy, jehož následkem zezelenal a trpěl žaludečními potížemi. Z dalších vynálezů bych zmínila prášek proti hubení myši a potkanů, různé voňavky a chladící zařízení. Jan byl vynálezcem všeho druhu. Co ho napadlo, neváhal vyzkoušet a experimentovat.

Se svou statečností a odhodlaností se pustil i do těžkého boje s říšskou mocí. Dokázal se vzepřít i strážmistroví Hartychovi, a ani po napomenutí svou oponu ze svého podniku nesundal.

Obětavost dal najevo nejen v románku s dívkou od kolotočářů, ale také s Jitkou. Byl ochotný vzdát se svých plánů.

⁶³ Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

Nemotornost se u něj projevovala v průběhu jeho nezdařilých pokusů o různé vynálezy. Díky své nemotornosti si způsobil také plešatost.

Rozbor hlavních postav – ženy

Zvláště na mě zapůsobila postava tety Marie. V ději se projevovala jako hodná a starostlivá žena. Starala se o Jana a připadalo mi, že v ní Jan spatřuje určitou jistotu, kam jít v případě nouze. Přestože nebyla jeho ženou a podle všeho spolu neprožili žádný románek, dle mého názoru k němu chovala hluboké city.

Ať už Růženka, Jitka, Irena a Ema, všechny ho určitým způsobem zranily. Růženka byla v mých očích mladá naivní dívka ovlivněná svým kočovným způsobem života. Pravděpodobně Josefa měla ráda, ale více myslela na svoje pohodlí.

Jitka z určitého úhlu pohledu působila jako sobec. Nutila Josefa vybrat si mezi ní a divadlem. Sama ho nakonec obelstila sňatkem s Mráčkem.

Vztah Ireny neměl absolutně žádný význam, nebyl to typ věrné ženy. Irena se stala jakýmsi pobavením v Janově životě.

Ema představovala určité pokračování lásky s Růženkou. I když měla ráda milostné dobrodružství, poznala v Janovi správného a moudrého muže. Možná právě z rozumu se rozhodla s ním zůstat a pečovat o něj.

6.2.7 Vypravěč

Vypravěč tohoto příběhu nebyl vševědoucí. Role vypravěče se chopil Janův synovec, který se snaží rozluštit strýcova neznámá místa. Nalézá různé jeho zápisky, pomocí kterých chce nalézt odpovědi na některé jeho otázky.

To, že není vševědoucí, značily i nejistoty a nepotvrzené pravdy. V tom se mohl čtenář v některých částech knihy zamotat. V jedné chvíli nás vypravěč k něčemu naladil, později to vlastně vyvrátí, a nakonec vše dopadne úplně jinak.

Na spoustu otázek neznal vypravěč odpověď a sám přemýšlel, jak to mohlo dopadnout či co strýce k některým rozhodnutím vedlo.

Er forma se střídala s ich formou, kterou nalezneme ve strýcových pozůstalostech.

6.2.8 Jazyk

Daný text románu se vyznačuje některými výrazy z cizích jazyků. Párkrát se objevilo slovo *C'est la vie* v překladu „to je život“. Zaznamenala jsem také výraz z francouzštiny *mousse de chène*. Spatřila jsem i slovo z němčiny „fertig“ a to v případě, kdy postava oznamovala konec. V textu se také vyskytují slovní spojení z latiny jako například „panta rhei“ (vše teče) či „sui generis“ (svého druhu).

V celé knize jsem spatřila nesčetný počet různých dodatků, textů, citátů, a dokonce i ukázkou jeho horoskopu Lva. V některých momentech jsme svědky jeho nedopsaných úryvků, ze kterých můžeme pouze domýšlet konec. Místy byl v závorkách napsán dodatek nebo názor vypravěče.

Text obsahuje složitá a dlouhá souvětí, v některých případech psaná víc jak na třech řádcích. Obsahuje nejen tázací věty, ale i zvolací věty ke zdůraznění vyslovené myšlenky. Mimo jiné se objevují různá ustálená slovní spojení, například „do roka a do dne“. Jiné odstavce se vyznačují nedokončenou řečí, která je značena třemi tečkami.

Autor využívá citové zabarvení výrazů, jako například ruksáček, oznámeníčko, protokůlek, rybičky. Dialog mezi Hanzlíkem a Hartychem působil poměrně ironicky. Mnohdy se vyskytují i cizí slova, kterým ne každý čtenář rozumí, například *rhyparografos*. Strýc Jan využíval i jisté výroky zvané návěstidlo ve formě citátů.

V románu se objevuje velká část řeči ze slangových či zájmových skupin. Mezi ně mohu zmínit výrok „tak marš“ (jdi). Zahrnuje i spoustu aforismů „V mysli vlast, v srdci smělost, v paži sílu“.

Dále se v románu vyskytují staré slovní obraty, například slovo *bagančata*, jehož význam jsem si musela dohledat. V jeho zápiscích jsme mohli zaznamenat i výskyt biblických postav (Samson a Dalila) a filozofů (Immanuel Kant). V jedné pasáži se sám přirovnával k Zarathustrovi.

Knihy se projevuje nejen spisovnou češtinu, ale také značnou částí nespisovné a obecné češtiny. V textu nechybí také vulgarismy.

7 Komparace

V této kapitole se zaměřím na komparaci zmíněných dvou děl *Můj strýc Odysseus* a *Muž s břitvou*. Zaměřím se především na oblast žánru, tématu, hlavních postav, dějových linií a situaci té doby. I když jsou tato díla v mnohém podobná, v určitých ohledech se zásadně odlišují. Nejprve se zaměřím na stejné či podobné znaky, v další části naopak na odlišné znaky a v poslední části této kapitoly se budu věnovat spojitostmi okruhů oficiální a samizdatové literatury.

7.1 Shodné znaky

Literárním žánrem obou knih je román. Jedná se o rozsáhlé příběhy zachycující život při nevšedních i běžných situacích. V románech se vyskytuje velké množství hlavních a vedlejších postav, které nám ukazují řadu rozvíjejících se životních linií.

V obou románech se objevují hlavní postavy v roli obyčejných lidí žijící v té době. V románu *Můj strýc Odysseus* figuruje postava syna koňského handlíře, zatímco v románu *Muž s břitvou* je hlavní postavou syn strážníka trati. Jak otec Jana, tak otec Josefa vkládali do svých synů spoustu nadějí. Snažili se o to, aby získali lepší uplatnění ve svých profesích. Z Josefa, studenta veterinární medicíny, se stal řídící pohřebního ústavu. Jan, ze kterého chtěl mít jeho otec přednostu stanice, se vyučil holičem. Společné je tedy jejich téma, a to život obyčejných lidí.

Společné pro obě knihy byla i doba propuknutí války a situace po ní. Je zde vylíčena s jejím počátkem i důsledky. Tato situace ovlivnila každého, nicméně její průběh více ovlivnil Jana než Josefa. To bude součástí další části v odlišných znacích. Při čtení se dozvídáme o různých historických událostech té doby. Kromě první světové války je zde zmínka o květnové mobilizaci, Rakousko – uherské mobilizaci, demonstraci na hoře Říp či nepřímo doba mnichovské dohody.

Vynalézavost a touha zkusit spoustu nezvyklých pokusů je nejvýraznější projev chování u hlavních postav. Tato vynalézavost spočívala v nejrůznějších nápadech a myšlenkách. Ať už to byl prášek proti štěnicím, prášek proti pocení nohou, prášek proti hubení myší a potkanů, namíchaných lektvarů, tak i různé experimentování s chemickými sloučeninami. Nejednalo se však pouze o různé vynálezy, ale v případě Jana se vynalézavost projevovala i v nesmyslných představách a nepromyšlených rozhodnutích. Následkem toho se sám připravil o vlasy, byť se vyučil holičem.

Nejen vynalézavost, ale také odvážnost a statečnost je pro ně typická. Na první pohled Josef působil svérázně a odvážně. Statečnost a odvážnost se u něj projevuje hned na začátku příběhu

odjezdem z malého českého města do Vídně. Zprvu by se dalo říci, že odjezd nijak neprožívá, opak byl však pravdou. Josef se rozhodl odjet z rodného města dřív, jelikož se chtěl vyhnout smutnému loučení se svou rodinou. Dále svou citlivost projevil v případě nemocné Anežky. Dále také při psaní dopisů pozůstalým v době.

Statečnost projevoval také Jan, a to v několika momentech. Jedním z momentů bylo jistě rozhodnutí pomáhat kočovné rodině, aby mohl být na blízku své milované Jitušce. Odhodlanost projevil také v případě hrozby říšské moci, kdy si chtěl založit vlastní družstvo. Bojoval do té doby, než krutá moc rozhodla o jeho osudu.

Dalším společným rysem těchto románů je bezesporu láska k ženám. Hlavní postavy prožívají milostná dobrodružství s několika ženami. Dozvídáme se o jejich vztazích a u některých si můžeme sami říci možné příčiny jejich rozpadu. Většina těchto vztahů dopadla nešťastně. Dá se říci, že jak u Josefa, tak u Jana hrála roli jedna žena, se kterou oba hrdinové prožili poslední chvíle svého života. Nejen u Muže s břitvou, ale i u románu Můj strýc Odysseus jsem zaznamenala velké zklamání u vztahů hlavních hrdinů. Josef i Jan se zamilovali do dívek, které byly o dost mladší než oni. Později se ukázalo, že se jedná o dcery jejich minulých lásek. V případě Josefa šlo o Kiki, dceru Viktorie, kterou velice miloval a doufal v možnost fungujícího vztahu. Janovi se zalíbila Ema, dcera Růženky, se kterou dožíval poslední dny svého života. U těchto dvou ženských postav jsem spatřovala jakési pokračování jejich nezdařilých vztahů. Nicméně u Josefa, Kiki sehrála pouhé pokušení a vášeň, Jan s Emou dožil svůj život.

Pro oba romány je typický výskyt povolání. To se odvíjí a zapadá do příběhu v celém průběhu vypravování. Rozdíl je v druhu profesí, což rozeberu v další části v rozdílných znacích. Co je pro romány obdobné, je myšlenka zázračného lékaře. I když jeden se stal holičem a druhý majitelem pohřebního ústavu, pro oba se tato myšlenka vžila do jejich metod léčitelství. Nejen u Josefa, ale i u Jana toto tvrzení zastávali lidé ve společnosti a v okolí. Dokázali na určitou dobu léčit lidi, avšak účinky nebyly dlouhodobé. Oba dva se této činnosti věnovali jen přechodnou dobu. Ve chvíli, kdy se léčitelství přestali věnovat, lidé je sháněli a vyhledávali. V jistém smyslu se Josef i Jan snažili těmto lidem vyhýbat a chtěli mít klid. Janovi napomohlo uzavření hranic, Josefovi naopak odjezd ze země.

Motiv smrti objevíme v závěru obou děl. V Mém strýci Odysseovi Josef umírá pohledem na svou tvář, kterou ani nepoznává. Jan v románu Muž s břitvou umírá na dovolené u Černého moře po boku mladé Emy.

7.2 Odlišné znaky

Žánr obou děl je stejný, rozdíl však nalezneme ve stylu, jakým jsou romány napsány. Dílo *Můj strýc Odysseus* je napsáno chronologicky do čtyř zpěvů. Dílo *Muž s břitvou* je psáno retrospektivně, do 58 různě dlouhých kapitol.

Patrně nejzřetelnější odlišnost těchto knih nalézáme v chování hlavních hrdinů. Netýká se to pouze jejich povahových vlastností, ale především způsobu života a vnímání Josefa a Jana z pohledu ostatních lidí.

U hlavních postav se projevuje zájem o vynálezy, rozdíl je však v úspěšnosti jednotlivých vynálezů a pokusů. Zatímco Josefovi se poměrně dařilo v jeho vynálezech, Janovi chyběla promyšlenost, logičnost a větší propracování svých nápadů. Tyto nedostatky vyústily nepříjemnostmi pro něj samotného. Jeho nerozvážené jednání vedlo až ke zmiňované nešťastné události, při které přišel o vlasy. Následkem toho se potýkal i se zdravotními komplikacemi způsobené přípravou rybízového vína.

Ve společnosti je lidé vnímali zcela rozdílně. Od první chvíle Josef působil suverénním a společenským dojmem. Svým přirozeným vystupováním si získal kohokoli. Lidé se v jeho společnosti skvěle bavili a díky tomu získal mnoho užitečných kontaktů. Jan byl pravý opak, zásluhou jeho nepovedených pokusů ho ostatní vnímali jako podivína a nešiku. Již dětská léta zahájila vlnu výsměchu. Mám na mysli příhodu s výbuchem ve škole, při které svalili vinu na malého chlapce Jana. Během hraní v divadle se smích dostával v nevhodných situacích. Ve vztahu s Růženkou a Jitkou bylo zcela jasné, jak je schopný se obětovat na úkor sebe. V té chvíli působil v roli pokusného králíka, který splní vše, co je po něm požadováno.

Podstatný rozdíl shledáme v roli vypravěče. Zatímco v *Mém strýci Odysseovi* se objevuje vševědoucí vypravěč, v *Muži s břitvou* tomu tak není. V příběhu Josefa postupně odkrýváme jeho životní sny a ambice. Dozvíme se vše o jeho činech a rozhodnutích, jichž se dopustil. V podstatě se dá říci, že zjistíme všechny důležité momenty jeho života. U Jana sám vypravěč nezná bližší okolnosti některých situací a z tohoto důvodu si můžeme vyvozovat některé závěry událostí v jeho životě. Vypravěč působí v roli jakéhosi detektiva, který pátrá a hledá odpovědi na nezodpovězené otázky. Bohužel se mu to tolik nedaří, mnohé z nich nerozluští ani nezjistí žádné podrobnosti.

V odstavci jsme si řekli shodné znaky týkající se závěru obou románů. Nicméně podle mého názoru si nemyslím, že končí u hlavních hrdinů stejně. Smrt Josefa a Jana je vrcholem příběhu, ale oba vnímali přicházející smrt odlišně. Vnímání času sehrálo v Josefově životě důležitou roli.

Postupně Josef začal vnímat rychlé plynutí času a to byl moment, kdy si sám uvědomil své priority a chtěl vybudovat vlastní domov. Na základě toho jsem si utvrdila fakt, že touží po pocitu jistoty a domova. Upřednostňoval založit domov namísto krásných a mladých žen. Pocit domova spatřoval v Toničce, se kterou zůstal po zbytek života. Právě pohledem na svou stárnoucí tvář, kterou nepoznával, končí velká epocha jeho příběhu. Ukázka z poslední části knihy to výstižně potvrzuje: „*Víno mu nechutnalo. Protože člověk si může připít na život, ale ne na smrt. Vstal, neboť se rozhodl, že si půjde lehnout. Bylo to poprvé, co se k tomu přiměl sám, jinak ho vždycky teta musela s křikem k odpočinku nutit. A jak šel pokojem do ložnice, zastavil se před vysokým zrcadlem a s nelíceným podivem se do něho zahleděl. Kdo je to v tom zrcadle, ten cizinec, kde se tu vzal, odkud přišel a kam jde? Obrátil se, jako by se někoho chtěl zeptat, ale nikdo v pokoji nebyl. A to bylo dobře. Neboť jeho srdce se v té chvíli zastavilo a on umřel jako strom vstoje. Byl to veliký pohřeb. Však taky umřel velký muž a všichni, kdo měli co společného s pohřby, šli na ten funus, protože se skončil ne lidský život, ale celá jedna epocha.*“⁶⁴ Zatímco Josef zemřel podivem na svou stárnoucí tvář, Jan si užíval poslední chvíle před smrtí na dovolené u Černého moře s Emou. Domnívám se, že na rozdíl od Josefa umíral vyrovnaně a poklidně. I když ho celý život provázela smůla a výsměch, chtěl ukázat ostatním, že je důležité prožít každý život naplno. I závěrečná ukázka nám potvrzuje tuto myšlenku: „*Už víš, co je největší dokonalostí člověka, už víš, co je nejkrásnější květ, jehož duše, už víš, co je nad všechna bohatství světa, už víš, co nelze ničím vyvážit a nahradit? Už víš?*“⁶⁵

Je zde i patrný vliv humoru a nevšedních situací. Čtenář se na mnohých místech v knize ne jednou zasměje nad danými situacemi. V díle *Můj strýc Odysseus* považuji za nejvtipnější místo, scénku s panem Šustrem a Bacíkem. Díky nešťastné náhodě se rakev, kterou přepravovali, ocitla v poli. Z důvodu rozbití pohřebního automobilu, potřebovali nějaký odvoz. Za tímto účelem si vymysleli nehodu s mrtvým nebožtíkem. Nicméně v příběhu nalezneme mnoho dalších legračních chvil. Můžu zmínit boj mezi Bacíkem a Zelinkou. Tato bitka skončila tím, že Zelinka se ocitl ve vykopané jámě, připravené na pohřeb. V *Muži s břitvou* se tolika vtipných scének nedočkáme. Jednu situaci, při které se možná čtenář zasměje, nalézáme ve chvíli, kdy se dozvídáme důvod plešatosti hlavní hrdiny.

⁶⁴ MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 267

⁶⁵ PUTÍK, Jaroslav. *Muž s břitvou*. Praha: Hynek, 1999. ISBN 80-86202-34-8. s. 298

7.3 Spojitosti s okruhy oficiální a samizdatové literatury

7.3.1 Srovnání oficiální literatury a díla *Můj strýc Odysseus*

Jak je již zmíněno v teoretické části, domácí oficiální literatura se vyznačovala především příběhy z prostředí profesí hlavních postav, hlubším psychologickým rozbořením nejen hlavních postav, ale také vedlejších, jako jsou například, členové rodiny, přátelé a ženy. Dále může jít o tematiku maloměšťáctví. Dalším možným znakem jsou humorné situace. Těchto znaků jsem si povšimla i u rozboru díla od Jiřího Marka.

V románu se jasně projevuje tematika profesního prostředí. Život Josefa je popisován profesně již od studentských let ve Vídni. Dále se z pohledu profesní tematiky řeší podnikání a pohřební ústav, který Josef získá. Je popisováno, jak chce vytvořit prosperující podnik.

V díle *Můj strýc Odysseus* se autor pokusil o hlubší psychologii postav. Sice to na začátku románu není patrné, postupem času poznáváme změnu Josefa. Více a více si uvědomoval, jak život nemilosrdně utíká. S Toničkou pocíťoval jistotu a bezpečí, že ve stáří nezůstane sám. Autor se však nevěnoval pouze popisu hlavní postavy, dokonaleji popisuje například osudové ženy Josefa, dále jeho rodinu a spolupracovníky. Dokonalé popsání všech postav si mohl autor dovolit také díky tomu, že vypravěč v tomto díle je vševědoucí.

Tematika maloměšťáctví se zde projevuje například tím, že Josef studoval ve Vídni, ale později se vrátil zpět do Čech. Jistým symbolem maloměšťáctví je také rodina a poklidný domov. K tomuto názoru Josef postupně dospěl.

Dalším typickým znakem jsou humorné příběhy. V díle *Můj strýc Odysseus* se objevuje hned několik humorných a vtipných situací, při kterých se čtenář nejednou zasměje. Můj osobní pohled na tento znak je ten, že autor, potažmo tehdejší režim, čtenáře pobavily a odpoutaly jeho pozornost od politického dění.

V tomto díle autor nepíše proti režimu, proto mohla být kniha oficiálně vydána.

7.3.2 Srovnání samizdatové literatury a díla Muž s břitvou

Jak je již zmíněno v teoretické části, samizdatová literatura se vyznačovala především příběhy jedinců ve společnosti, kde není dokonale popsáno okolí, ale autorovi jde zejména o daného jedince. Dále se v samizdatové literatuře objevují často historické informace. Dalším možným znakem je odpoutání se od vševědoucího vypravěče, tento znak platí nejen pro samizdatovou literaturu, ale obecně pro literaturu od 50. let 20. století.

Celé dílo se věnuje postavě Jana Baudyše. Je popisován postoj daného jedince vůči celé společnosti. Jan je popisován od jeho dětství, kde za zmínku stojí příhoda s paní učitelkou Kuthanovou, která Jana zařadila mezi problémové žáky. Tudíž když byl nějaký problém, hned obvinila malého chlapce, aniž by měla potřebné důkazy. Tímto autor nepřímo popisuje fungování komunistického režimu a STB.

Dále je popisován Janův studentský život, který musel Jan přerušit a jít do učení k panu Mayerovi do holičství. Tímto autor naznačuje těžký život obyčejných lidí, kdy po smrti Janova otce neměli peníze, tudíž musel Jan zanechat studií a byl nucen stát se něčím, o čem neměl ani ponětí. Autor tak naznačuje, jak mohl tehdejší režim ovlivňovat životy občanů.

Dalším důležitým mezníkem je příběh ohledně družstva, které chtěl Jan založit. Umístil nad svůj salón nápis, který se však nelíbil strážmistřovi Hartychovi. Strážmistr Jana upozornil, aby nápis odstranil, ale Jan ho neposlechl, a proto byl později zatčen a rok uvězněn. Po roce, který Jan strávil ve vazbě, ho poznal člen ministerstva spravedlnosti, který si ho pamatoval jako významného činitele odboje. Díky tomu mu byl trest odpuštěn. Tímto autor ukazuje, jak tehdejší režim dokázal z relativně nevinných věcí udělat velké problémy. Je zde ukázáno, jak byla omezena osobní svoboda. Dále autor uvádí postavu člena ministerstva spravedlnosti, který samozřejmě musel být straníkem tehdejší KSČ, ale zachoval se tak, jak by to málokdo čekal. Snažil se tímto autor naznačit, že ne všichni členové KSČ jsou stejní?

Dalším znakem samizdatové literatury, který se v románu vyskytuje, jsou historické události. Například se jedná o část, kde je popisováno narození Jana Baudyše. V této části se píše, že se jen narodil v den Rakouskouherské mobilizace, tedy 26. července 1914.

Dalším možným znakem samizdatové literatury, ale spíše tohoto období je odpoutání se od vševědoucího vypravěče.

Na rozdíl od díla Jiřího Marka bylo toto dílo v tehdejší Československu zakázané. Režim jej vyhodnotil jako nevhodné.

8 Závěr

V této kapitole bych ráda shrnula komparaci díla od Jiřího Marka *Můj strýc Odysseus* a díla od Jaroslava Putíka *Muž s Břitvou*. Následně bych práci zhodnotila podle předem daných cílů.

Mezi shodné znaky obou románů bych zařadila zejména, že si jsou romány blízké tématem a dobou. Již název diplomové práce „podivuhodné osudy obyčejných lidí“ napovídá, jakým směrem se jednotlivé příběhy budou ubírat. Každodenní život obyčejných lidí je hlavním tématem obou příběhů. Profesní tematika patří mezi další společné znaky, u Jana se jedná o obor holičství, u Josefa pak o podnikání v pohřebním ústavu. Obě díla končí smrtí hlavních postav.

Mezi odlišné znaky bych především zmínila rozdílnou kompozici obou děl, dílo Jiřího Marka je psáno do čtyř zpěvů chronologicky, zatímco dílo Jaroslava Putíka je psáno do 58 kapitol retrospektivně. Dalším rozdílným znakem je typ vypravěče obou děl. U díla *Můj strýc Odysseus* se jedná o vševědoucího vypravěče, zatímco u díla *Muž s břitvou* je tomu naopak. S tím také souvisí dokonalé popsání postav i událostí v obou románech. Dále bych zmínila pozici hlavních hrdinů ve společnosti. Zatímco Josef ve společnosti působil jako inteligentní a společenský člověk, Janovi se lidé vysmívali a pokládali ho za podivína v okolí. S tímto souvisí i rozdíl mezi komickými scénkami a výsměchem společnosti. U Jiřího Marka se dočkáme velkého humoru a legrace, avšak u Jaroslava Putíka je převážnou součástí již zmiňovaný výsměch ze strany lidí.

Dílo Jiřího Marka *Můj strýc Odysseus* má charakteristické znaky oficiální literatury. Jedná se o příběhy z prostředí profesí hlavních postav, hlubším psychologický rozbor nejen hlavních postav, ale také vedlejších. Dále může jít o tematiku maloměšťáctví a dalším možným znakem jsou humorné situace.

Dílo Jaroslava Putíka *Muž s břitvou* má charakteristické znaky samizdatové literatury. Jedná se o příběhy jedinců ve společnosti, kde není dokonale popsáno okolí, ale autorovi jde zejména o daného jedince. Dále se v díle objevují historické informace a dalším možným znakem je odpoutání se od vševědoucího vypravěče, tento znak platí nejen pro samizdatovou literaturu, ale obecně pro literaturu od 50. let 20. století.

V první části diplomové práce jsem se zabývala dobou normalizace, kterou jsem popisovala od jejího začátku až po Sametovou revoluci. Dobu normalizace jsem definovala, popsala její průběh a důsledky.

Ve druhé části jsem popsala literaturu za doby normalizace. Vyjmenovala jsem druhy literatury té doby a u každého jsem zjistila charakteristické znaky. Dále jsem uvedla zajímavé informace o autorech dané větve literatury.

Ve třetí části jsem se věnovala Jiřímu Markovi a jeho dílu *Můj strýc Odysseus*. Popsala jsem autorův život a jeho literární působení. Následně jsem rozebrala dílo *Můj strýc Odysseus*. Rozbor jsem systematicky rozdělila do podkapitol.

Ve čtvrté části jsem stejným postupem jako u předchozího, rozeprala autora Jaroslava Putíka a jeho dílo *Muž s břitvou*.

V páté části jsem provedla komparaci obou románů. Zaměřila jsem se na shodné a odlišné znaky, dále na spojitosti oficiální a samizdatové literatury.

V poslední části, kterou je závěr, jsem vyhodnotila komparaci obou románů.

Byly splněny předem vytyčené cíle, tudíž lze považovat tuto diplomovou práci za úspěšnou.

9 Použitá literatura

Primární:

MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979, 280 s.

PUTÍK, Jaroslav. *Muž s břitvou*. Praha: Hynek, 1999, 298 s. ISBN 80-86202-34-8.

Sekundární:

LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, 1080 s.

JANOUSHEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4.

JANOUSHEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3.

GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, 549 s. ISBN 80-85939-04-0.

VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. 472 s.

CORBINEAU-HOFFMANN, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008, 208 s. ISBN 978-80-86903-78-1.

10 Použité zdroje

- [1] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 845
- [2] JANOUSEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 15
- [3-5] VLČEK, Tomáš. *Totalita.cz* [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://www.totalita.cz/1968/1968.php>
- [6] FENDRYCH, Martin. 21. srpen 1968: Z infekce nesvobody jsme se ani za 50 let nevy léčili. *Aktuálně.cz* [online]. 21.8.2018 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/21-srpen-1968-z-infekce-nesvobody-jsme-se-nevylecili/r~c1f26936a13411e89271ac1f6b220ee8/>
- [7] JANOUSEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 18 – 19
- [8-9] JANOUSEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 224 – 225
- [10] JANOUSEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 34 - 41
- [11] LANG, Václav. 17. listopad - Den boje za svobodu a demokracii. *Novinky.cz* [online]. 4.11.2011 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tema/clanek/17-listopad-den-boje-za-svobodu-a-demokracii-40096337>
- [12] JANOUSEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 18 - 19
- [13] Národní muzeum. *Media v době normalizace od dubna 1969 do listopadu 1989* [online]. [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: [http://dvacatestoleti.eu/data/files/MH_ML_11_duben1969_list1989\(1\).pdf](http://dvacatestoleti.eu/data/files/MH_ML_11_duben1969_list1989(1).pdf)
- [14] JANOUSEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4.. s. 227
- [15] JANOUSEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 227

- [16] JANOŮŠEK, Pavel a kol. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012, 358 s. ISBN 978-80-200-2057-4.. s. 227 - 228
- [17] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 729
- [18-19] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 730
- [20] GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků dosoučasnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994. s. 442 – 443
- [21] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 732
- [22] GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, 549 s. ISBN 80-85939-04-0. s. 447
- [23] GALÍK, Josef. *Panorama české literatury: (literární dějiny od počátků do současnosti)*. Olomouc: Rubico, 1994, 549 s. ISBN 80-85939-04-0. s. 452
- [24] JANOŮŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 67
- [25-26] JANOŮŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2008, 980 s. ISBN 978-80-200-1527-3. s. 68
- [27] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 753
- [28] JANOŮŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4. s. 229 – 230
- [29] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 755
- [30] LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 631
- [31] *Československá bibliografická databáze* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-553-jiri-marek>
- [32-36] *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

- [37] *Chiméra* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.antik-chimera.cz/cz/knihy-casopisy-mapy-noty/BELETRIE/katalog/muj-stryc-odysseus>
- [38] Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>
- [39] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s.19
- [40] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 20
- [41] VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984., s. 318
- [42] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 11
- [43] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 22
- [44] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 170
- [45] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 267
- [46] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 269
- [47] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 31
- [48] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 60
- [49] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 165
- [50] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 239
- [51] VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 405
- [52] VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 405
- [53] Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>
- [54] *Zemřel spisovatel Jaroslav Putík, autor románu Muž s břitvou* [online]. 1.11.2013 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/zemrel-spisovatel-jaroslav-putik-autor-romanu-muz-s-britvou.A131101_101406_lide_mct
- [55-58] Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

- [59] Muž s břitvou. *Goodreads* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://www.goodreads.com/book/show/18779230-mu-s-b-itvou>
- [60-61] Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>
- [62] PUTÍK, Jaroslav. *Muž s břitvou*. Praha: Hynek, 1999. ISBN 80-86202-34-8. s. 87
- [63] Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2006 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>
- [64] MAREK, Jiří. *Můj strýc Odysseus*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1979. s. 267
- [65] PUTÍK, Jaroslav. *Muž s břitvou*. Praha: Hynek, 1999. ISBN 80-86202-34-8. s. 298

11 Seznam obrázků

Obr. 1 – Vojska Varšavské smlouvy na Václavském náměstí v Praze

Obr. 2 – Fotografie Václavského náměstí ze 17. listopadu 1989

Obr. 3 – Fotografie Jiřího Marka

Obr. 4 – Přebal knihy Můj strýc Odysseus

Obr. 5 – Fotografie Jaroslava Putíka

Obr. 6 – Přebal knihy Muž s břitvou